5047

MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára
Telefon: 176–827 Telex: 224186 mkke h.
1828 Budapest, Pf. 489

ET 11/9

140. évforduló

Száznegyven éve történt. A válságos helyzetben először csak néhányan, aztán már ezrek és ezrek értették meg a kor szellemét, Európa fejlődési irányát. Majd a magyar nép szinte egy emberként állt Kossuth Lajos és az első független magyar kormány mellé. Tette ezt azért, mert bízott vezetőiben. Mert érezte, hogy vezetői belső lelkiismereti parancsuk szerint cselekszenek... És ezrek és ezrek harcoltak a végsőkig. A végsőkig, hiszen a XIX. század közepének Európájában a magyar nemzet tartott ki legtovább a kor haladó eszméi — a liberalizmus, a népfelség elvei — mellett.

A szabadságharc elbukott, s ezrek és ezrek vetettek véget életüknek. Széchenyi István, a legnagyobb magyar a döblingi elmegyógyintézetben próbált elszámolni lelkiismeretével — sikertelenül. Ezrek és ezrek választották a külhonban élés útját, az otthoni viszonyok kilátástalansága miatt. Az itthon maradt „lázadókra" kíméletlen megtorlás várt: kivégzések, börtönévek. Batthyány Lajos, első miniszterelnökünk a császári udvar „elárulása" miatt az aradi vértanúk sorsára jutott, hiszen a józan közvetítő mindig jó bűnbaknak. Évtizedekig viselte Magyarország a rebellis, megbízhatatlan nemzet stigmáját, az „oszd meg és uralkodj!" elv minden előnyétől megfosztva.

Lám, látszatra azoknak lett hát igazuk, akik szerint kár volt játszani a tűzzel! De mondhatjuk-e, hogy felelőtlen vezetői vágóhídra hajtották feleslegesen a magyar népet?! Természetesen nem. Mert a változásokhoz olykor — végső esetben — áldozathozatalra van szükség... Mert, ha nincs 1848 a központi hatalom ellen, akkor talán még később kezdődik az eleve megkésett iparosítás Magyarországon... Mert a forradalom következményei meggyorsították a modernizáció folyamatát...

S az ősök tetteit megítélik valahogy a kései utódok is. A mai magyarság minden évben a Batthyány-örökmécseshez zarándokol el. Férfiak és nők, fiatalok és idősek, az 1848—49-es szabadságharc kiemelkedő alakjainak köztéri szobrait, emlékműveit keresik fel — zászlókat, virágokat elhelyezve... Nekünk, magyaroknak március 15-e már végérvényesen a függetlenség, a szabadság és a nemzeti egység jelképe.

De a forradalom után beszéljünk röviden az ezt követő időszak dacos, néma ellenállásáról is! Mert hát nemcsak 1848—49 idején figyelt a világ Magyarországra... (Mert volt idő, mikor nemcsak Párizsra vetették vigyázó szemeiket az emberek...) Mert hát a Deák-féle (aktívan) passzív rezisztencia Magyarországát állította követendő példaképül Arthur Griffith, kiemelkedő ír politikus is saját népének... Nem is sikertelenül, hiszen Írország — ha részletesen is — kivívta szabadságát, s éppen Griffith lett az Ír Szabad Állam első elnöke.

Csakhogy oly keveset tudunk erről a korszakról. Meg kell hát ismerni történelmünk fehér foltjait... Felelősséggel kell szembenézni múltunkkal! S le kell vonni a megtörténtekből a tanulságokat! Mert hát az elhallgatás, a halogatás nem megoldás...

De talán még nem késő! Talán még ki tudjuk bogozni az évszázados gubancokat. Talán nem késtünk még le végleg mindenről. Hiszen ha a mostani vezetés a mai válságos időkben végre már nemcsak a közelmúlt hibáit ismeri el, hanem a kicsit korábbi múlt pozitív hagyományaihoz is visszanyúl, s végre a dolgok elébe megy... Akkor visszaszerezheti azt, ami már elveszni látszik. A bizalmat.

Mert nem igaz, hogy minden eleve rossz, mi hatalommal kapcsolatos... Mert nem igaz, hogy a nép eleve közömbös minden iránt... Mert nem igaz, hogy már senkiben sem él a nemzeti érzés... Mert nem igaz, hogy Magyarország csak behatárolt földrajzi kategória... Mert nem szükségszerű, hogy sokszor legjobb elméink foglalkozzanak az öngyilkosság, az emigrálás gondolatával...

Mert ez tőlünk is függ! Tőlem, tőled, tőle. Mert 1848-ban a nemzeti egység már megmutatta, mire képes. „Csodákra." Tegyünk meg hát most mi mindent a következő csodákért!

Vegyük hát kezünkbe a sorsunkat! Hiszen nem kell mástól, máshonnan várni a megváltást — mert így az úgysem jön —, mi magunk váltsuk meg először magunkat!

Tisztítsuk meg hát szervezetünket az idegen anyagoktól; ahogy kilökik a folyók a hordalékukat a tengerbe! Menjünk vissza a kezdetekig! S így szülessünk újjá; s így építsük fel újra magunkat!

Gyógyítsuk meg hát magunkat! Keressük a szépet is, ne csak a rosszat! Adjuk át magunkat az apró örömöknek is! De legyen önfegyelmünk! Dohányozhatunk, de ne köpjük ki a bagótól a tüdőnket! Ihatunk, de mértékkel; s ne pusztítsuk módszeresen agysejtjeinket!

Hiszen a szervezetet csak egy ideig lehet rongálni. Hiszen ránk is érvényesek a világegyetem törvényei! Hiszen mindannyian kis bolygók vagyunk, csak meg kell ismernünk saját mechanikánk logikáját! S innen már csak egy lépés az, hogy rájöjjünk: egyikünk sem különb a másiknál, csak más! De ez nem baj. Sőt, éppen e tarka sokaság miatt csodálatos az emberi nem és a világ!

Próbáljuk hát beleélni magunkat mások helyzetébe! Ne legyenek előítéleteink! Ne ítéljünk el ismeretlenül senkit csupán életkora vagy bőre színe miatt: illetve csak azért, mert értelmiségi, vagy munkás... Figyeljünk hát egymásra! Közeledjünk hát egymás felé! Találjuk meg végre az egymás mellett élés lehetséges formáit a Földön!

Legyenek hát újra világos céljaink, hiszen nem véletlenül jöttünk a világra! Hiszen egyedfejlődésünk a világ fejlődését követi! Hiszen minden következetesen fejlődő élet és egyéb rendszer a tézis-antitézis-szintézis törvénye szerint változik. Csak mi most általában az önpusztítás, a mindent megtagadás lépcsőjénél tartunk még. Ez nem olyan tragikus: azonban tovább kell hogy lépjünk! Hiszen fiatal társadalmunk is ezen triád alapján fejlődik. Kiléptünk már az álomvilág korszakából: most teljesen kiürült értékeinknek kell új tartalmat adnunk! Csak így léphetünk egy érettebb fejlődési szakaszba...

De ehhez még kell egy kis idő. Idő szükségeltetik ahhoz, hogy feldolgozzuk mindazokat a sokkhatásokat, amelyek minket magyarokat értek a történelem során.

Aztán először csak néhányan, majd ezrek és ezrek értik meg a kor parancsát, s a nemzet szinte egy emberként sorakozik fel majd határozott vezetői mögött...

Ahogy 1848-ban. A változások kicsikarásához akkor forradalomra volt szükség; ma, a XX. században elegendő a tolerancia, az együttgondolkodás, az értelmes párbeszéd!

Rózsa Iván

Ma ifjúsági parlament

Ma délután kettő órakor megkezdi munkáját az MKKE ifjúsági parlamentje. A küldöttek már fél kettőtől bejegyeztethetik magukat a mandátumvizsgáló asztaloknál. Az I. előadó öt bejáratánál egy-egy ilyen asztal lesz felállítva, amelyek mindegyike egy-egy évfolyam, illetve meghatározott tevékenységcentrumok küdötteinek mandátumát vizsgálja. Az asztaloknál és a főbejáratnál elhelyezett transzparensek részletesen felvilágosítanak minden küldöttet arról, hogy hova kell mennie.

A küldötteken kívül minden érdeklődő közgázos hallgatót szívesen várunk. Napirenden: a rektori beszámoló, a HT-korreferátum, HT-beszámoló, a HT által felvetett bizalmikérdés, úttörő lépés országos jelentőségű hallgatói ügyben, küldöttválasztás az országos alágazati ifjúsági parlamentre. Mindezek mellett mindent megtárgyaltunk, ami felmerül. Az Ildikókról sem feledkezünk meg!

Tehát mindenkit szeretettel várunk!

HT

Nőnapi köszöntő

KEDVES LÁNYOK ÉS ASSZONYOK!

Sok szeretettel köszöntünk mindenkit ezen a napon és kívánjuk, hogy az év minden napján jó egészségben, sikereknek örülve éljenek, dolgozzanak és — ami a legfontosabb — őrizzék meg derűjüket, hitüket a jövőben, mert ez a család, a munkahely jó légkörének egyik záloga.

Szakszervezeti bizottság

KÖZGAZDÁSZ
A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XIX. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM — ÁRA: 4 FORINT — 1988. MÁRCIUS 10.

Maróthy László az egyetemen

A kulcskérdés a párt megújulása

Maróthy László, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, környezetvédelmi és vízgazdálkodási miniszter hivatalos látogatást tett egyetemünkön február 24-én. Először *az egyetem párt- és állami vezetői adtak tájékoztatást* az intézmény *képzéskorszerűsítési munkálatairól, a rekonstrukcióról*, az egyetemi *pártszervezet tevékenységéről*, azokról a politikai kérdésekről, amelyek behatóan foglalkoztatják az utóbbi időben a párttagságot, *a KISZ-ben történt átalakulásról és a megélénkült hallgatói közéletről. Csáki Csaba* rektor szólt *az egyetem gondjairól is.* A legégetőbbek között említette, hogy egyelőre pénzügyi nehézségekbe ütközik a rekonstrukció befejezése, hogy megoldatlan a kollégiumi helyzet, hogy nincs az egyetemnek tornaterme. Az egyetemi gondok megoldása körüli közvetlen eszmecserével fejeződött be a beszélgetés, majd Maróthy László az egyetem vezetőinek kíséretében megtekintette a főépületet.

Ezt követően *a miniszter aktivaértekezlet keretében tájékoztatót tartott aktuális politikai kérdésekről és a környezetvédelem feladatairól.* A tanácsteremben meghívottak előtt Maróthy László azzal kezdte beszédét, hogy *az egyetem rendkívül jó benyomást tett rá* a néhány évvel ezelőtt látott állványerdővel, hulló vakolattal szemben. S noha a pénzügyi kérdések nehezítik a rekonstrukció befejező szakaszát, véleménye szerint ez megoldható. Ha a ma lehetséges valamennyi pénzeszközzel él az egyetem, akkor a körülményekhez képest is ez a rekonstrukció a végéhez ér. De túl az épület állagán, örömmel tapasztalta, hogy *a képzéskorszerűsítéssel egy belső megújulás is megalapozódott az egyetemen.* E belső megújulást szívből üdvözölte és kívánta, hogy a megvalósulás során vezessen eredményre.

Az egyetemi témák után *országos kérdésekről* beszélt, a mai állapotokról, gondokról, azok megítéléséről és *a megoldás irányáról.* Mint mondotta, ebben az időszakban egy határhoz érkeztünk, a réginek és az újnak a határán vagyunk. Valami befejeződött, valahová eljutottunk, tehát újat kell kezdenünk, de ezt az újat még igazából nem formáltuk ki. Egy ilyen határon levő változásnak összes kínjakeserve megjelenik a politikai állapotainkban és a gondolkodásunkban. *Mielőbb el kell indulni az új irányba.* Erre egyre erősödik az eltökéltség a társadalomban és a vezetés minden régiójában. Azonban ennek az időszaknak *számos olyan tényezője van, amely nehezíti az új irányba történő lépéseket.* A legnehezebb tényező *a helyzetelemzés hiánya.* Ez éppúgy igaz a tudomány területén, mint a politikában és nem mentes ettől a Politikai Bizottság és a KB sem. Helyzetértékelés nélkül pedig nehéz a megítélésekkel szemben állni a sarat és megrajzolni a kiutat. Ha nem vetünk azzal számot, hogy mi a jelenlegi állapot eredője és fő jellemzője, akkor egy későbbi időszakban késedelemmel kell majd megtenni.

A helyzetelemzés problematikájához több kérdés társul. Ezek között elsőként említette Maróthy László *a gazdaság állapotát, fejlődésének irányát.* E terület mindennapi jellemzője az adósságszolgálat nyomasztó terhe. A második *a politikai rendszer működése.* Számot kell vetni azzal, hogy az érdekviszonyokban bekövetkezett változások szerint fogalmazó réteggel, csoporttal hogyan kell bánni egy ilyen időszakban, amikor meg akarjuk újítani a politikát, a politikai rendszert. És a harmadik kérdéskör, *a párt, a párt vezető szerepe és a párt működése.*

Maróthy László véleménye szerint *megoldás csakis a gazdaság talaján lehetséges,* mert ha ott nem tudunk igazi megoldást találni, akkor a társadalmi fejlődésnek nincs meg az alapja. 1988-ban a soros feladatok között a gazdaság programja az, amin el lehet indulni, amelyik iránymutatásul szolgál, azzal együtt, hogy ez a terv rendkívül törékeny. Mindennek ellenére a ma problémái csak gazdasági területre nem szűkíthetők le. *Az ideológiai tézisrendszer és a párt vezető szerepe a gazdasági kérdésekhez társulva egyetemes problémaként jelentkezik.*

A politikai intézményrendszer működésében *kevés az azonnali, több a közeljövőben végiggondolandó és kidolgozásra váró feladat.* Részben tovább kell fejleszteni az alkotmányt, törvényeket, parlamenti működést, kormányzatot, tömegszervezeteket, érdekképviseleti szervek egymáshoz való viszonyát, működését.

Nem odázható el mindemellett — hangsúlyozta Maróthy László — *a párt megújítása.* Rendezni kell a sorait a pártnak azért, hogy a vezető szerepét betölthesse. „Mert, ha ezt nem tesszük, akkor félő, hogy nem a legfontosabb szálat ragadtuk ki a feladatokból ez idő szerint."

Mint mondotta Maróthy László, *ma a párttagság rendkívül kemény kritikával illeti a gyakorlatot, a politikai döntések meghozatalának a módját.* Nem tartják elégségesnek azt, amilyen mértékben a döntések előkészítésében bevonásra kerülnek. Bizalmatlanok a vezetéssel szemben. Vezetői területeken személyi garanciát kívánnak ahhoz, hogy

(Folytatás a 3. oldalon)

Az emberek leírták a szakszervezetet?

Beszélgetés a mozgalom gondjairól

Mint előző számunkban hírül adtuk: a szociológia tanszék szakszervezeti alapszervezete nyílt levelet intézett a pedagógus szakszervezet főtitkárához. A szakszervezeti központ reagált erre; s többek között ezért is került sor egy beszélgetésre március elsején a tanárklubban. A szociológiai tanszék munkatársaival Szigeti Endre, az MKKE szb-titkára és Horváth Péter — aki rendszeresen eljár egyetemünk bizalmitestületi üléseire — a Pedagógusok Szakszervezete köznevelési és felsőoktatási osztályvezetője; a Felsőoktatási Tanács titkára cserélt eszmét.

A vitás kérdések tisztázása a célunk — mondta bevezetőjében **HORVÁTH PÉTER.** Nem arról van szó, hogy a szakszervezet megijedt volna, illetve, hogy a különböző jó szándékú kezdeményezéseket akarná megtorpedózni. Éppen ellenkezőleg, a szakszervezet ezeket fel kívánja karolni. A központi vezetőség azonban úgy véli; időnként szélsőséges vélemények is megfogalmazódnak, amelyekkel már nem tud egyetérteni.

A nem kellő információáramlás, a tájékoztatási problémák miatt sokszor még a szakszervezeti bizalmik sem tudják, hogy 1969 óta a Pedagógusok Szakszervezetén belül létezik a Felsőoktatási Tanács. Itt a 300 ezer taglétszámú pedagógus-szakszervezeten belül kiemelt fontosságú, minősített kisebbséget érintő kérdésekkel foglalkoznak. A tanács pusztán összetételéből kifolyólag is — ennek a pedagógus-szakszervezet 34 felsőoktatási alapszervezetének 36 titkára és a központi vezetőségbe egyéb úton megválasztott felsőoktatási dolgozók a tagjai — tudja érvényesíteni a főiskolákon, egyetemeken dolgozó értelmiségiek érdekeit. A tanácsnak joga van állást foglalni minden, a felsőoktatást érintő koncepció; a párt Központi, illetve Politikai Bizottsága elé kerülő elemzés esetében (például az oktatási törvény, az oktatói követelményrendszer, a létszám- és bérgazdálkodás, a központi béremelés elvei stb. esetében). Ezt az állásfoglalást később a párt- és állami fórumokon a szakszervezet elnöksége képviseli. Így például a Felsőoktatási Tanácsnak önálló koncepciója volt a felsőoktatás terhelése kérdésében; a

(Folytatás a 7. oldalon.)

Trójai faló mint faltörő kos

Békési László előadása

Felelős kormányzati tisztviselőhöz méltó — ám napjainkban többnyire még szokatlan szakmai kompetenciával fegyverezte le népes közönségét a pénzügyminiszterhelyettes az egyetemi pártszervezet által február 25-ére szervezett nyílt pártnapon. *Békési László* másfél órásra ígért — és percre pontosan betartott — vitaindítójában három témakör rövid ismertetését tűzte ki célul.

Az első, elvi jelentőségű kérdés: *van-e a kormánynak gazdaságpolitikája*, s ha igen, annak *mi a tartalma?* A választ már szinte magában is foglaló kérdésfelvetés kifejtése során megtudtuk, hogy ha nem is látványos, minden negatív gyakorlattal leszámoló gazdaságpolitikát folytat a kormány, mégis jelentős gazdaságpolitikai fordulatról van szó. Mivel a sokak által már kidolgozása szakaszában is irreálisnak tekintett VII. ötéves terv illúziónak, a valóságtól elszakadónak bizonyult, elsősorban az egyensúlyi zavarok rákényszerítették a döntéshozókat a gyökeres változtatásra. A meghatározó elv az volt, hogy minden lehetséges eszközzel el kell kerülni az egyensúly további romlását, s ezt kiegészíti a nem kevésbé nehéz feladat: erőt kell gyűjteni a későbbi gazdasági növekedés megalapozására. Mivel mindkét feladat időben tovább nem halasztható, az új gazdaságpolitika ereje abban áll, hogy

ultimátumszerű.

Mivel „sem barátaink, sem ellenségeink nem finanszírozzák meg a magyar gazdaságot", 1990-ig diktátumszerűen jelentkeznek a feladatok a fizetésképtelenség elkerülése érdekében. Elméletileg ugyan *lehetséges az adósságszolgálat átütemezése*, de az elmúlt években ezt az utat választó 56 ország tapasztalatai alapján állítható, hogy *ez nem érdemi alternatíva.* A megoldást Békési miniszterhelyettes abban látja, ha *nemzetközi adósságszolgálatunk törlesztését és az importszükségletet is saját forrásból fedezzük*, amelynek *eszköze részben az exportoffenzíva-importkorlátozás törékeny logikája*, részben a realizált *nemzeti jövedelem felhasználásának pénzügyi eszközökkel történő vezérlése.* A nemzeti jövedelem felhasználását úgy kell korlátozni, hogy jelentős megtakarítások keletkezzenek. Nyilvánvaló, hogy a jövedelemtulajdonosok közül nettó megtakarítás tekintetében a lakosságra számítani illúzió, a vállalati és szövetkezeti szférában egyenesen nem kívánatos, mivel *a megtakarításokat elsősorban a műszaki fejlesztésre, a struktúra-átalakításra kellene fordítani.* Marad tehát az állami szféra, csak itt érhető el érdemi megtakarítás, melynek legkézenfekvőbb módja a pénzügyi mérlegek deficitjeinek megszüntetése. A gazdaság fellendülő pályára állításához, a szerkezet módosításához nélkülözhetetlen — a már jól ismert — erőforrásfeltárási módok ismertetése mellett Békési László kitért arra, hogy *az igazán szűk keresztmetszetet részben a*

politikai akarat hiánya,

részben *a közvélemény hozzáállása jelenti*, mivel senki sem hiszi igazán, hogy mindezen intézkedések valóban a hosszú távú kibontakozást szolgálják.

Az eszközrendszerről mondottakat a pénzügyminiszterhelyettes azzal vezette be: „az irányítási rendszer megújítása nem szűkülhet le a még oly fontos eszközök reformjára, hanem konzisztens, átfogó *reformra van szükség.* Amely *azonban önmagában nem elegendő, ha a politikai környezet nem megfelelő, akkor torzul, végső soron kudarcot vall.*" A nem felületes szemlélők elsősorban azt kérik számon a kormányzaton, hogy az egymással összefüggő kérdéseket — így az adó-, bér-, árés valutareformot — miért nem egyszerre kezeli. „Ennek igazságával szembe kell nézni, és választ kell adni rá!" — mondotta Békési László, hozzátéve: tisztázni kell mi értendő bérreformon. Gyakorta ezt a béremelésekkel, esetleg a béraránymódosítással azonosítják, s így egy naptári dátumhoz köthető feladatnak vélik. A kormányzat tett intézkedéseket a bérreform irányába. Ez a termelés és szolgáltatások körében a bér- és keresetszabályozás felszámolását jelenti majd (a jövedelemszabályozás módosult, noha még finomításra szorul), az árrendszerben a ráfordításarányos termelői árak kialakítását igényli (e téren nagy lépés volt a torzítások kiküszöbölését szolgáló árkiigazítás), illetve korlátozott piaci hatások esetén kívülről olyan elemek bevitelét szorgalmazza, amelyek e hatásokat hatékonyan szimulálják (ezt szolgálja a bérklub is, noha esetében torzító hatást fejt ki az egyértelmű exportorientáció). Az immár 900 ezer alkalmazottat foglalkoztató költségvetési szférában ez az ügy könnyebben levezérelhető, noha alapfeltétele az elosztható nemzeti jövedelem érdemi növekedése. A *valutareformra* pedig egyszerűen azért nem került sor, mert ennek *inflációs hatása mintegy 30 százalékot tett volna ki*, amit egyszerre nem lehet a magyar gazdaságra rászabadítani, noha *az „aktív árfolyampolitika" címszava alatt tulajdonképpen a forint folyamatos leértékelése formájában ez fog történni.* A

szalonképtelen gazdaságpolitikai változtatás

bevitelét trójai falóként a jövedelemszabályozásra bízták, amit nem szabad az adórendszer reformjával azonosítani. Itt az alapelv az volt, hogy *csökkenteni kell a jövedelemcentralizációt és az állam újraelosztó tevékenységét*, a termelési tényezők reálisabb értékelése (nem utolsósorban az élőmunka felértékelése), valamint a jövedelemelvonás termelésből forgalomba történő áthelyezése révén, hogy így a jövedelemátrendezés olyan mértékét hozzák létre, amely képes hatást kifejteni a termelőegységekre a szerkezetváltás elősegítése érdekében. A három új adónem, valamint az adóreform bevezetése mellett szóló érvek részletekbe menő ismertetésére most nem térünk ki, hanem elsősorban az általuk kiváltott, tőlük várt hatások ismertetését kíséreljük meg. Békési László hangsúlyozta ugyan, hogy *a hatások valódi érzékelésére pusztán év vége felé lehet számítani*, az azonban bizonyos, hogy a jövedelemcentralizálás csökkentése (90-ről körülbelül 75 százalékra), növelte a gazdálkodó egységeknél felhasználható jövedelmet, méghozzá mintegy 8-9 százalékkal. Érzékelhető már ma is, hogy a nettó jövedelempozíciók miként rendezik át a gazdálkodó egységek helyzetét. *A vállalatok és a szövetkezetek együtt ennél az új helyzet jelentős növekményt idéz elő.* Mintegy 36-38 százalékuknál pusztán szerény növekedésre ad lehetőséget, további 20 százaléknál ez a szám legfeljebb 2-3 százalék. Tehát, az új jövedelemszabályozás elsősorban a két pólust érinti, és megállapítható, hogy nem ágazatspecifikus. A növekmény elsősorban a viszonylag jó költségszinten, kapacitásukat jól kihasználó, exportképes terméket előállító gazdálkodó egységeknél jelentkezik, az alsó ötöd ennek éppen ellenkezőjét produkálja.

Az előadás befejezése előtt Békési László *felhívta a figyelmet a közeljövő veszélyeire.* Az első, hogy *amenynyiben a kormány enged a nyomásnak*, és a munkahelyek megvédése érdekében *a kialakuló veszteségforrásokat megfinanszírozza*, vagy szociális támogatás, illetve béremelés formájában kiáramoltatja — *az egész egyensúlyt veszélyezteti.* Következetesen *fel kell lépni a termelői árcsökkentés érdekében*, ahol az indokolt, mivel ha a vállalatok a régieket beépítik az árakba, további inflációs hatást váltanak ki. Emiatt van *az áprilissal kapcsolatos, mértékében mindenképpen indokolatlan lakossági hisztéria és vállalati kivárás.* Ezért minden erővel *fenn kell tartani az árkonzultációs kötelezettséget*, s csak akkor szabad árakat emelni, ha azt az importtartalom indokolja, vagy a tervezett 7 százalékon belül marad. A kormány csak akkor tud talpon maradni, ha mindezen veszélyeknek következetesen és hajthatatlanul ellent tud állni.

Az előadást követő kérdéseket a részletproblémák iránti nagyfokú érzékenység, a válaszokat a már említett lefegyverző tárgyszerűség és a program konzisztenciájának következetes védelme jellemezte, melynek nyomatékot Békési pénzügyminiszter-helyettes nem kevés szenvedélyl-yel adott.

M. M.

KÖZGAZDÁSZBÁL, 1988

Hajnalig folyt a tánc

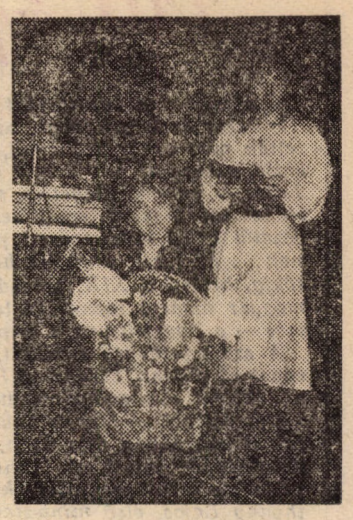

A bál szépe

Kétnapos rektori szünet

A vezetőségi ülés március 1-jén elsőnek a bérkeret-felhasználást, majd a sokszorosítógépek használatánál szükséges Király-papír kontingentálását tárgyalta meg. Elfogadta a nappali tagozatos hallgatók számára kiírt kétnapos rektori szünetet március 14—15-én. Döntés született arról is, hogy egyetemünk diáksága a kollégiumokban ünnepli meg március 15-ét.

Az egyetem negyvenedik évfordulója alkalmából jubileumi ünnepség lesz november 16—18-án. Az előzetes tervet Bora Gyula tudományos rektorhelyettes terjesztette a vezetőségi ülés elé. A nyilvános megnyitóra és a tudományos ülésszakra meghívást kapnak a hazai társegyetemek és főiskolák képviselői, valamint azon külföldi intézmények képviselői, amelyekkel kapcsolatunk van. A jubileumi ünnepség alkalmából hazai és külföldi neves közgazdászok díszdoktoravatására is sor kerül. A könyvtár dokumentumok és képek kiállításával emlékezik meg a negyvenedik évfordulóról. Az egyetem a jubileum alkalmából évkönyvet jelentet meg. Erre az időpontra tervezik az MKKE Baráti Köre című egyesület alakuló ülését, amelyen az egyetem öregdiákjai találkoznak.

A jubileumi rendezvény ügyében megkezdődtek az előkészületek.

Békés megyei délután

Békés megyei délutánt rendeznek a KEN alatt március 24-én délután a főépületben. Ezen lehetőség nyílik a megye és több, a megyében működő vállalat képviselőjével személyes beszélgetésre, tanulmányi ösztöndíjszerződések kötésére. Minden végzőst és leendő végzőst szeretettel várnak a szervezők. Figyeld a plakátokat!

Legyen-e közép-európai nyelviskola a Közgázon?

„Ugyan már, ki tanulna nálunk lengyelül, csehül vagy románul?" Szerintünk annyira már közép-európainak tudjuk magunkat mi, magyarok, hogy ne higgyünk vakon az efféle kételkedésnek. Addig persze sok víz folyik még le nagy, közös folyónkon, amíg a tanult ember fogalmához hozzáértjük majd egykét világnyelven kívül egy közép-európai kis nyelv ismeretét is, de arra talán már ma szükség van, hogy szélesítsük a meglévő lehetőségeket.

Mert hogy is állunk jelenleg ezzel a kérdéssel a közoktatásban?

A Művelődési Minisztérium felsőoktatási statisztikai tájékoztatója szerint az elmúlt tanévben a nem nyelvszakosok közül közép-európai kis nyelveket mindössze 32-en tanultak az ország egyetemein, és főiskoláin. Ők valamennyien alsófokú oktatási intézményekben lesznek pedagógusok, így elmondhatjuk, hogy (a nyelvszakosokat is beleértve) a közép-európai nyelvek tanítása kizárólag a tanári és a fordítói pályához kötődik.

Ilyen szempontból az alsó- és középfokú oktatás még viszonylag nyitottabb. (A magyar anyanyelvűek nyelvtanulásáról van szó, a nemzetiségi iskolákat természetesen nem említjük.) Az általános iskolák közül a törökbálinti kísérleti iskoláról tudjuk, hogy tervezi a közép-európai nyelvek oktatását. A cseh, lengyel, román, szerbhorvát, szlovák és szlovén nyelv gimnáziumi tanterve készen van, bárhol bevezethető, igaz, tavaly még csak egy budapesti gimnáziumban tanultak négy évfolyamon összesen 59-en lengyelül.

Mondhatná valaki, hogy nyitott kapukat döngetünk. Hiszen belátható időn belül nem lesz tömeges igény a közép-európai nyelvek tanulására, az a kevés ember pedig, akit érdekel, jelentkezhet Bölcsészkarra, illetve egyénileg csatlakozhat a nyelvszakosokhoz, járhat a nemzeti kulturális intézetekbe és a TIT-be, ahol elegendő jelentkező esetén szintén indítanak tanfolyamokat.

Ám mi úgy gondoljuk, hogy azok a bizonyos kapuk még nincsenek nyitva. Baj az, hogy a nyelvtudás és a szakma összekapcsolódik. Kell-e mondani, hogy a nyelv nemcsak szűk értelemben vett munkaeszköz, hanem *az állampolgárok és állampolgárok közötti kommunikáció* eszköze is, amelyre ma itt, Közép-Európában nagyon nagy szükségünk lenne? Az sem mindegy, hogy például egy lengyel fordítónak kell-e „kiképeznie" magát közgazdásszá, történésszé, vagy szociológussá, vagy pedig *a leendő szakemberek számára tesszük könnyen elérhetővé és vonzóvá* — a példánál maradva — a lengyel nyelv tanulását, elismerve, hogy egyrészt nagyon sokat tanulhatunk a lengyel tudománynak ezeken a területeken elért eredményeiből, másrészt, hogy *a szakmai tájékozódás lehetősége így sokkal nagyobb*, mint egy közvetítő személy vagy egy közvetítő nyelv segítségével.

A probléma másképpen is megfogalmazható. Más az, ha valaki véletlenszerűen informálódva a lehetőségekről, a hasonló érdeklődésűekről mit sem tudva, kötelező órái után tanul valahol egy közép-európai nyelvet (miközben gyakran a kötelező „második idegen nyelv", legtöbbször az angol vagy a német hatékony tanulására sem tudja az egyetem biztosítani a feltételeket, így az illetőnek ezekben a nyelvekben is iskolán kívül kell tökéletesítenie magát), azaz az oktatási rendszer ebben inkább akadályozza, semhogy segítené, és más az, ha az egyetem nemcsak elismeri „második idegen nyelvként" a közép-európai nyelveket, de *értékként mutatja be diákjainak tanulásukat, orientálja őket efelé, és szinte tálcán kínálja a lehetőséget.* Furcsa dolog arra hivatkozni, hogy nincs igény valamire, amihez nem lehetett igazán hozzáférni. Elképzelhető, hogy ha a lehető legszélesebb kör számára teremtenénk meg a feltételeket a felsőoktatásban, és bátorítanánk a diákokat, akkor az érdeklődés is növekedne.

Ezek után éppen itt az ideje, hogy konkrét ötlettel álljunk elő. Nos,

szeretnénk szervezni a Közgázon egy közép-európai nyelviskolát, amely a következő tanévben indulna. Magában foglalhatná a cseh, lengyel, román, szerbhorvát, szlovák, szlovén és esetleg a bolgár nyelv tanítását. Jelentkezhetnének rá a közgázosokon kívül más egyetemek és főiskolák diákjai is, akik mint áthallgatók, a tanult nyelvet elismerhetnék „második idegen nyelvként" saját iskolájukban, a szláv nyelvet tanulók esetleg előrehozhatnák vagy helyettesíthetnék kötelező orosz záróvizsgájukat.

De jöhetnének érdeklődő középiskolások, és rajtuk kívül is bárki. Ez egyrészt jó lenne, mert mint már kiderült, kevés az a hely, ahol ezeket a nyelveket tanulni lehet, de talán kellene is ahhoz, hogy egy-egy csoport el tudjon indulni akkor is, ha nem jelentkezik oda annyi egyetemista, hogy csak velük érdemes legyen elkezdeni. Ha a „nem-diákok" lennének többen a jelentkezők között, akkor persze inkább nyelvtanfolyam-jellegű csoportokat szerveznénk, de egyébként arra fogunk törekedni, hogy ez minél inkább az egyetemi oktatás szerves részévé váljon.

A tanulmányi és vizsgakövetelmények is azonosak lennének a Közgázon oktatott többi nyelvével, azzal a különbséggel, hogy csak emelt szinten, de 6+2 órás formában lenne célszerű szervezni a csoportokat (ez utóbbi azért kell, hogy azok a saját egyetemükön nagyon elfoglalt hallgatók is tudjanak hozzánk járni, akik 4 órás második idegen nyelvet „hagynak ott" a kedvünkért, azaz így se legyen nekik heti 6 (3×2) kötelező nyelvóránál több), de a „+2" órát remekül fel lehetne használni arra, ami egyébként is célunk, hogy a közép-európai nyelvek iskolája már az első héttől kezdve *bevezesse diákjait az illető nép történelmébe, kultúrájába — méghozzá „nem középiskolás fokon".*

Az, hogy milyen konkrét tervekkel álljunk az egyetem vezetése elé, hogy mely nyelveket kérjük bevenni az órarendbe és mely nyelvekből indítsunk csupán nyelvtanfolyamszerű oktatást, természetesen főleg a jelentkezők számától és összetételétől függ, ezért most *előzetes igényfelmérést* kell végeznünk. Akármilyen formában is valósuljon meg az elképzelés (ha nyelvtanfolyam lesz, akkor nem is lehetne másképp),

szeretnénk pályázatokon támogatást szerezni, hogy egyetemünknek lehetőleg ne okozzon többletköltséget az új nyelvek bevezetése, „Minimumprogramunk" az, hogy a hét nyelvből egy-kettő már ősztől épüljön be és idővel „honosodjék meg" egyetemünk nyelvi képzésében, és mindenkinek, aki jelentkezik nálunk, tudjunk javasolni valamilyen neki megfelelő nyelvtanulási formát.

Hogy mindezt miért éppen a Közgázon? Egyrészt azért, mert *a cél hangsúlyozottan nem nyelvszakosok, hanem nyelvet tudó szakemberek képzése.* Másrészt azért, mert *egyetemünk nyitottságában bízva* azt gondoljuk, hogy be tudja fogadni ezt a kezdeményezést is, különösen a szerveződő társadalmi-gazdasági szakra való tekintettel. Harmadikként, de az előbbiekkel azonos súllyal esik a latba az, hogy *a szakkollégiumok és a Társadalomtudományi Klub* munkája, tapasztalatai *jó szellemi környezetet, megfelelő „gondoskodást"* jelenthetnek a diákok oldaláról a közép-európai nyelviskola számára.

Szóval: a segítségeketet kérjük! Mivel a szervezés legfontosabb feltétele az, hogy tudjuk, körülbelül *kik és hányan* jelentkeznének a szeptembertől induló nyelviskolára, ezért *már most kérjük az érdeklődők előzetes jelentkezését* (ami semmilyen kötelezettséget nem jelent), és kérünk mindenkit, akinek tetszik a dolog, hogy szóljon ismerőseinek is! Jelentkezni lehet személyesen a Hallgatói Tagozat irodájában (I. em. 156.), telefonon (186-855/194-es mellék) vagy levélben (az egyetem címén, a Társadalomtudományi Klubnak címezve).

Papp Judit Mónika
Bódis Lajos

A HT VÉLEMÉNYE

Tandíj: Legyen

Megszületett a hallgatói gyűlés által elrendelt és a HT által lebonyolított *népszavazás végeredménye a tandíj ügyében.* Ezek szerint *447-en mondtak igent, 24 hallgatónak mindegy volt*, hogy mi történik, és *441-en ellenezték a tandíj bevezetését.* Mivel az összesen beérkezett 912 szavazat elmarad a hallgatóság ötven százalékát jelentő 1100-as számtól, *a HT saját hatáskörébe vonta e kérdés eldöntését.*

A február 25-i HT-ülésen *két vélemény alakult ki.* Árnyalatnyi eltérések nélkül az *egyik a tandíj bevezetése, a másik a tandíj be nem vezetése mellett érvelt.* A 13 megjelent HT-tag közül a szavazás során *nyolcan szavaztak a tandíj mellett, négyen ellene, egy fő tartózkodott.* A döntés alapján *a HT álláspontja* a tandíj kérdésében a következő: *legyen tandíj az első alapképzésben részesülő nappali hallgatók esetében* a szavazólapon megszabott feltételek szerint *(2,00 átlag esetén 2000 forint fél évre. Minden 0,25 emelkedés átlagban a fizetendő tandíjat 500 forinttal csökkenti egészen 2,99 átlagig, amely felett nincs tandíjfizetési kötelezettség.)* Ezen túlmenően elsőfokú *fellebbezési fórumként a kari tanulmányi bizottságot jelöli meg a HT a tandíj kérdésében.* E fórumok kivételes esetben *méltányosságot gyakorolhatnak.* A fellebbezés *indoka csak tanulmányi probléma lehet, nem pedig szociális helyzet.*

Mindez persze csak a HT álláspontja, amit az egyetemi tanács legközelebbi ülésén fog képviselni. Ez az ülés fogja a végső szót kimondani a tandíj ügyében.

Bihari Edmond

Forró gratuláció a ciprusi elnöknek

Van is talán olyan fénykép a szerkesztőségi archívumban, amely őrzi *Georgiosz Vasziliut*, az egykori közgázos diákot, valamikor úgy az ötvenes években. Amint talán könyvébe temetkezik, csoportkirándul, koccint, vagy politizál. Ilyen alkalmakkor — igaz, a Vasziliunál jó harminc évvel fiatalabb közgázosok közül — a bangladesi Iszlám volt az, akit hallottam eljátszani a gondolattal; mi lesz majd, ha egy napon belőle otthon köztársasági elnök válik. — Gyerekek, küldöm majd értetek az elnöki különrepülőt, de gyertek ám megnézni, mi minden lesz más azontúl — mondta nevetve, ha ez szóba jött. Georgiosz Vasziliunak, Ciprus új köztársasági elnökének megválasztása vajon hány egykori közgázos barátnak, évfolyamtársnak dobogtatta meg a szívét?

Csáki Csaba — feltehetőleg ismeretlenül is — küldött egy gratuláló táviratot: *„Nagyszerű győzelme alkalmából igaz szívvel kívánunk önnek sikeres elnökséget és jó szerencsét nemes céljai megvalósításához; barátai, kollégái és a tanárok a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemről, legforróbb gratulációkkal a rektor."*

Igen, végül is van valami megnyugtató abban, ha egykori közgázosok fontos emberek lesznek szerte a világban. Nem azért, mert ezáltal — ahogy a nóta mondja — Borneó és Celebesz egy kicsit magyar lesz, bár ez is hízelgő. De itt van az a naiv remény is, hogy aki ezt az egyetemet egyszer végigcsinálta, az jóba fog, ha teheti.

A tévén át is felemelő volt látni önt, elnök úr, otthon, ünneplő honfitársai körében, s hallani, amint második hazájáról, Magyarországról emlékezik, s aztán török—görög megbékélésről, fellendülésről, szorosabb magyar—ciprusi kapcsolatokról beszél — magyarul. Ha e nyelvet nem is értették ott az akkor önt körülfogók, az akaratot, remélem igen, hogy annyi viszály után legyen végre béke e gyönyörű szigeten. S szó lehetne még néhány apróságról, elnök úr? Virágozzék föl a ciprusi Skálairoda, jöjjenek Mike-hoz hasonlóan nagyszerű ciprusi fiatalok közgázos diáknak, legyen kicsit olcsóbb a vízum, küldjön néha egy kis narancsot a menzára, és nézzen be a Dimitrov térre, ha legközelebb erre jár! **M. G.**

Maróthy László az egyetemen

(Folytatás az 1. oldalról.)

a program végrehajtásában biztosak legyenek. Okkal, joggal nagyobb kontrollt kívánnak gyakorolni a párt politikája felett.

A bejelentett *pártértekezletnek elsősorban a párt megújulásával kell foglalkoznia.* Természetesen nem kizárólag. Csatlakozik még hozzá a politikai rendszer, elkerülhetetlen a gazdaság kérdése és néhány mai társadalmi problémáról is szólni kell iránymutatóan, állásfoglalásszerűen.

A párt megújításának fő kérdései között említette Maróthy László *a tagság bevonását* a politikai döntések előkészítésébe. Ez szintenként, területenként, szakmánként másként jelentkezik. Feltétlen szükséges átgondolni és az igények szerint *változtatni a politikában a személyi döntéseket* a mostani helyzet felelősségének és súlyának megfelelően. *Nyitottabbá kell tenni a politikaformáló munkát* és tevékenységet és mindenről, ami lehetséges és érdemi, megfelelő *tájékoztatást kell adni.*

Mindezeket a döntéseket úgy kell meghozni, hogy a pártértekezletet követően ezek a működési elemek a pártunkban kézzelfoghatóan — ne irányelvszerűen — fellelhetők legyenek. Működésükben bizonyítsák a párt megújulókészségét. Hangsúlyozta Maróthy László, hogy ma már minden lépést sürgetés és nyomás alatt kell megtenni. És ez a döntések meghozatalában nem éppen segítő tényező. Késedelmeskedni pedig nem szabad.

Maróthy László tájékoztatójában *szólt azokról az indulatokról, amelyek a politikai véleményalkotásban, állásfoglalásban, vélekedésben nagyon erőteljesen nyilvánulnak meg ma.* Mindez arra is kell, hogy figyelmeztessen bennünket — mondotta —, hogy a rendszer számos értéket termelt, teremtett, felemelte a népet. *És az értékeket ebben az indulatos és sürgető időszakban is oltalmazni, védelmezni kell,* mert ha nem tesszük — mondotta Maróthy László —, akkor olyan veszteség ér bennünket, amit nem lehet soha bepótolni. Ott, ahol nagy felelősséggel, tudományos elmélyültséggel nyúlnak ezekhez a kérdésekhez, különösen fontos tisztázni azt, hogy meddig mehetnek el az indulatok és hol kell nekik határt szabni.

Sokan azt várják, hogy a pártértekezlettel minden problémánk megoldódik. Tudomásul kell venni, hogy *azok a feszültségek, amelyek a politikai mezőnyben jelentkeznek, a pártértekezleti határozattal nem tüntethetőek el.* Folytatódni fog a pártértekezlet után is az a politikai harc, amely között ma is élünk.

Ezt követően Maróthy László a *környezetgazdálkodással kapcsolatos feladatokról beszélt.* A feladat fontosságát jelezte az új minisztérium, a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium létrehozása. Ehhez társult a demokratizmus növekvő igénye, úgy is mint kormányzati tevékenységet szervező szempont, de úgy is, mint környezetvédelmi célkitűzés. Társult hozzá a humán tényező megnövekedett szerepe: az egészségvédelem, a felsőoktatás és az emberi környezet. Mindehhez kapcsolódott még az informatikának a szükségessége az élet minden területén, de különösen a környezetvédelemben. Sajnos ma még nincs Magyarország környezeti állapotáról olyan pontosságú és olyan egzakt kép, mint amire szükség lenne, legfeljebb csak elemeiben. *A magyar környezetvédelem a kormány munkamegosztásában gondolkodik,* miután a termeléstől művi úton nem akarja a védelmet elszakítani. Közvetlenül *a minisztérium felügyelete alá négy terület tartozik:* a környezetre gyakorolt rádióaktív *sugárzás* és *légkör,* a kommunális *hulladékkezelés* (egyelőre csak általános normatívákat tud kimondani a minisztérium, mert másra nincs pénz), és a *tájrendezés.* Az ásványi anyag védelmét egyelőre a bányászkodástól nem tudja átvenni és vitatott, hogy az erdők védelmének melyik részét vállalja.

Végül beszámolt a problémákról. A környezetvédelmet és a környezetgazdálkodást nagymértékben *hátráltatja a környezetvédelem kidolgozatlan közgazdaságtana.* Az ökológia — ökonómia a miniszter első számú gondja, melynek megoldása olyannyira szükséges, hogy a következő évi népgazdasági tervben ezt a tudást már szeretné beépíteni, hasznosítani.

Ezt követően az aktíva értekezlet résztvevői *kérdéseket tettek fel Maróthy Lászlónak.* A kérdések a pártértekezletre, az egyesületek engedélyezésére, a környezetvédelemre és az új minisztérium, illetve egyetem kapcsolatára vonatkoztak többek közt.

A pártértekezletről elmondta Maróthy László, hogy a politikai kérdések mellett szervezeti és *személyi kérdésekre is sor kerül.*

Az egyesületekre vonatkozó kérdésekre válaszolva a miniszter tájékoztatott arról, hogy komoly környezetvédelmi egyesületek vannak az országban, amelyek működéséről nem tud a közvélemény. Jó néhány környezetvédelmi csoport tevékenysége most van kibontakozóban. De a környezetvédelem leple alatti politikai tömörülést nem engedélyezi a politikai vezetés. Viszont azt is tudomásul kell venni, hogy *a központi akarat mellett vannak a szocializmus érdekében ható alternatív erők is, amelyekkel együtt kell működni.*

Szólt Maróthy László arról, hogy *külön környezetvédelmi felügyelet alá helyezték a Dunakanyart, a Balatont és Velencét.* Végezetül szóba került a minisztérium és az egyetem közötti szerződés lehetősége, amiről támogatólag nyilatkozott a miniszter. **H. E.**

Egy szakmai gyakorlat tapasztalatai

Mint minden évben, ez év február elsején is egy évfolyamnyi hallgatóval kisebb létszámmal kezdődött el az egyetemen a második félév. Mi, negyedéves hallgatók, ugyanis akkor veszünk részt *második szakmai gyakorlatunkon.*

A vizsgaidőszak vége felé már várakozással tekintettünk a szakmai gyakorlat elé, egyrészt, mert nem bántuk, hogy a fárasztó vizsgák után egy hónapig nem kell bejárnunk az egyetemre, másrészt reménykedtünk, hogy *valamivel többet sikerül megtudnunk leendő szakmánkról, mint a nyári gyakorlaton.*

A februári gyakorlat elsődleges célja a diplomamunka előkészítése, a nyolc féléves szakok hallgatói esetében megírása — lenne. Csak a külgazdasági szakosok nevében nyilatkozhatom, ugyanis nem tudom, hogy azokon a szakokon, ahol ez év nyarán kell államvizsgázni, mennyire sikerült a hallgatóknak februárban előrehaladni a diplomamunka írásában.

Annyi bizonyos, hogy közülünk, külgazdaság szakosok közül, elég kevés embernek volt alkalma a vállalatánál hasznossá tenni magát, vagy a diplomamunka vázlatát elkészíteni. Már a gyakorlat első napján kiderült, hogy a legtöbb vállalatnak *a gyakornok csak púp volt a hátán. Volt, akit elküldtek* azzal, hogy elég, ha a hét vége előtt benéz, hátha bent lesz az instruktora. Volt, akinek ugyan *bent kellett ülnie napi nyolc órát, de anélkül, hogy bármi feladatot kapott volna.* A szerencsésebbeket be tudták fogni valami hasznos munkára, vagy anyagot kaptak a diplomamunkához.

Én még a viszonylag *szerencsésebbek közé tartoztam.* A Magyar Külkereskedelmi Bankban, a vegyesvállalati osztályon töltöttem a gyakorlatot. Munkát ugyan nem kaptam, de *gyűjthettem anyagot a szakdolgozatomhoz.* Ehhez a tevékenységhez viszont *túl soknak bizonyult az egy hónap,* így hát naponta *csak néhány órát töltöttem bent,* hogy még az utolsó héten is legyen mit olvasnom. De a hallgatók többségének nem akadt dolga a kiválasztott vállalatnál. Így történhetett meg, hogy *februárban szinte több negyedévessel lehetett találkozni az egyetem büféjében, éttermében, mint máskor.*

Először még boldogan újságoltuk egymásnak, hogy végre lazíthatunk egy kicsit, de a második héten már rájöttünk, hogy *olyan fontos dologra már nem jut időnk, mint a nyelvtanulás.* Mivel a második nyelvből *egy év múlva kell szigorlatoznunk,* és legtöbben kezdő szintről indultunk, igencsak sürget az idő. Így *sok nyelvi csoport megállapodott tanárával, hogy februárban is legyenek órák, hetenként* — ha nem is nyolc, de — legalább négy. A tanárok részéről *maximális volt a segítőkészség,* de a megbeszéléseken *kiderült, hogy nehéz olyan időpontot találni, amelyik mindenkinek megfelel:* annak is, akit a munkahelyén befognak, és annak is, aki a délelőtti lazsálás után délután tanítással egészíti ki ösztöndíját. Így hát *több esetben maradt a heti kétórás megoldás,* „ez is több a semminél" felkiáltással.

Természetesen akadt olyan munkahely is, ha nem is sok, ahol az egyetemista valóban érdekes és értelmes munkát tudott végezni, vagy hasznos anyagokat kapott a szakdolgozatához. De a legtöbben úgy találtuk, és itt ismétlem, csak a külgazdaság szakosok nevében szólok, hogy *a februári szakmai gyakorlat időpontja rosszul van meghatározva.* Részint *korai* ahhoz, hogy érdemben nekilássunk a diplomamunka megírásának, hiszen csak egy, illetve másfél év múlva fogunk államvizsgázni, részint *túl hosszú* ahhoz képest, hogy a nyelvi szigorlatra kellene koncentrálnunk. Igaz, hogy nem jó a diplomamunka megírását az utolsó pillanatra halasztani. De az is igaz, hogy legfeljebb minden tizedik hallgató kezdte el annak a szakdolgozatnak az elkészítését, amelyet csak jövő februárban vagy májusban kell leadnia.

A tapasztalatokat elemezve és megfontolva, *változtatni kellene a sokéves gyakorlaton,* és a februári szakmai gyakorlatot részint *néhány hónappal elhalasztani és az időtartamát csökkenteni volna célszerű. Az egyetem is bizonyára fontos információhoz jutna,* ha a szakmai gyakorlat után a harmad- és negyedévesektől nemcsak egy házidolgozatot kérne az eltelt hónapról, hanem ha *egy kérdőív kitöltésével kiderülhetne, hogy az évfolyam hallgatói közül hányan végeztek valóban értelmes és hasznos munkát.*

Csiby Ágnes,
IV. évf., külgazd.

A halasztás nem kibúvó

A Közgazdász január 28-i számában megjelent egy riport az egyetemi nyelvoktatás gondjairól. Itt elhangzott egy kérdés arról a külgazdos angol csoportról, amely féléves halasztást kért, nem mervén vállalni az angol nyelvi szigorlat erőpróbáját. *Magyar Miklós* e kérdésre így válaszolt: *„... mindenki »saját felelősségére« vállalja a szigorlatot kezdő szintről... az idegen nyelvekről szóló rektori utasításban megfogalmazódik: a nyelvigényes szakokon kívánatos, hogy mindkét választott nyelvből rendelkezzenek a hallgatók bizonyos előképzettséggel."* Én ezekkel az érvekkel végsősoron egyetértek. De mivel jól ismerem a szóban forgó csoport helyzetét — jómagam is közéjük tartozom — úgy érzem ez

a válasz leegyszerűsíti a dolgot.

Ezért szeretném e helyütt leírni a mi gondjainkat is, hogy a kép teljessé váljék.

Mindenekelőtt az egész *csoport nevében megköszönném Kupcsik József rektorhelyettesnek a támogatását,* megértését, hiszen *neki köszönhetjük, hogy a halasztási kérelmünk elfogadtatott.*

Arról a csoport nem tehet, hogy kezdő szintről indult. Külgazdosok lévén kötelező két nyelvből államvizsgáznunk, akár voltak előtanulmányaink e két nyelvből, akár nem. Ennek ellenére el lehetett volna jutni a szigorlati szintig, ha... a) a második nyelvet nem pontosan akkor kezdjük el tanulni, amikor az elsőből a legnagyobb „hajtás" megy. Úgy gondolom ez általános probléma a nyelveket tanulóknál. A második nyelv éppen akkor szorul háttérbe — hiszen az ember minden energiáját arra fordítja, amelyből hamarosan szigorlatozni fog — amikor az alapokat kellene gondosan, „egy életre szólóan" rögzíteni. Ez nálunk elmaradt. b) A hat félév során

tíz tanár tanított bennünket.

Ami önmagában még nem lenne rossz, de — az angol nyelv oktatásában nincs kialakult koncepció, tanrend, tananyag. *Minden tanár tanította, amit éppen jónak vélt.* Az egyes „tanárváltásoknál" az addigi rend „megtört", s ezt *sajnos a mi előmenetelünk sínylette meg.* Ahány tanár, annyiféle elvárás, annyiféle színvonal. S ez az, amit a leginkább *felrónék a Nyelvi Intézet számlájára — nagyon sok a gyenge, komoly követelményt nem támasztó, rendszeres, precíz, alapos munkát nem igénylő, gyakran hiányzó oktató.* Sajnos mi csak az utolsó félévben döbbentünk rá arra, hogy egyáltalán hogyan kellett volna hat féléven át tanulnunk az angol nyelvet!

Az ingadozó színvonalú és állandóan változó követelményeknek az lett az eredménye, hogy *rengeteg passzív tudás* (szó, kifejezés, szerkezetek, nyelvtan) halmozódott fel bennünk, *amelyeket nem tudunk aktívan átültetni a mindennapi beszédbe.* Ismerünk speciális szakszavakat, de *nem tudunk folyamatosan néhány mondatot elmondani az időjárásról, vagy a vasárnapi ebédről.* Az órákon alig jut idő a szabad társalgásra. Erről persze nemcsak a tanárok tehetnek, hanem *az egész nyelvoktatási rendszerünk* — én úgy látom — *kevés időt szentel a kötetlen beszélgetésnek.* c) igazat kell adnom Magyar Miklósnak abban, hogy a szigorlati szint eléréséhez *„kellő szorgalom",* kitartás szükséges. Elismerem, hogy *e tulajdonsággal nem rendelkeztünk* folyamatosan. Felbuzdultunk, elkeseredtünk, néhány hétig „őrülten" tanultunk, majd kiengedtünk. De a fentieket figyelembe véve, *lehet ezen csodálkozni?*

Tavaszi szél vizet áraszt...

Nem akarok „hazabeszélni", de azt hiszem, örök diáktulajdonság az, hogyha nem vagyunk tisztában azzal, hogy melyik órára mit kell megcsinálnunk és hogyan, akkor ingadozik a szorgalmunk. S az *utolsó félévben egyértelműen bebizonyosodott, hogy igenis, roppant kemény és következetes munkára is képesek vagyunk,* ha az oktató módszerei *ösztönöznek, illetve, ha látjuk a dolog* értelmét. d) a „Makiban" amiatt zúgolódnak, hogy *a halasztásunkkal*

precedenst teremtettünk

más csoportoknak is arra, hogy hasonló kérelmekkel árasszák el a Nyelvi Intézetet. Szerintem inkább történjék meg ez, mintsem sorozatos bukások a szigorlaton, vagy „kegyelemkettes" nyelvvizsgák, amelyeknek nincs valós tartalmuk. Hiszen mi az egyetemmel szemben *semmilyen igényt nem támasztunk, csupán azt* kértük, hogy *egy fél évvel később ugorhassunk neki a lécnek.* Nem értem, *miért lenne baj, ha ezt mások is így csinálnák,* amennyiben úgy érzik, hogy a „hivatalos" időben elsajátított tudásuk nem elegendő a nyelvvizsgához. *Az, hogy a mi halasztásunk sikeres lesz-e, majd májusban elválik.* De tény, hogy ez a félév nagyon sokat jelent nekünk, hogy pótolhassuk a hiányosságainkat. e) S végül említést kell tennem arról, is, hogy *„a két nyelv intenzív egymás után tanulásának rendszere" nem egyértelműen eredményes módszer.* Az okokat, mi, diákok is fel tudnánk sorolni, de úgy gondolom, erre *az oktatók hivatottak igazán.* Sajnos — tudomásom szerint — őket *még nem kérdezték meg, éppen ezért ideje lenne véleményüket, tapasztalataikat, javaslataikat — akár itt a Közgazdász hasábjain — közkinccsé tenni. Talán segíthetne ez az oktatási reform során a nyelvtanítás megfelelő átalakításában.*

Még egy megjegyzést tennék Magyar Miklós azon kitételével kapcsolatban, hogy a „Makarenko" nem képes kielégíteni a diákok nyelvtanulási igényeit. Nem is kérjük, hogy az összes igényünket elégítse ki. De manapság nem közgazdász a közgazdász — legyen bármilyen szakos is — egy-két nyelv magasszintű ismerete nélkül.

Ezért a nyelvoktatásra a továbbiakban is, sőt még jobban oda kell figyelnünk.

Gyenis Ágnes

Az önmagát szemlélő forradalom: filozófiai viták a huszas évek Szovjetunójában

Lehetséges-e a marxista filozófia története, s ha igen, akkor miként? — fejezhetnénk ki röviden előadásunk célját, azt a problémát, mellyel kényszerűen találja szembe magát minden olyan rekonstrukció kísérlete, mely egy Marx utáni elméleti tradíció felvázolására vállalkozik. A probléma több oldalról is megközelíthető. Nézzük először az elmélettörténet felől.

A marxi hagyaték történelmi sorsát az általunk ismert szakirodalom alapvetően két — miként ezt a későbbiekben megpróbáljuk kimutatni — csak látszólag egymástól messze eső tradíció jegyében dolgozza fel. Az egyik, nevezzük ezt feltételesen „pragmatizáló" hagyománynak, kiindulópontjában a mindenkori jelen politikai-ideológiai szükségletei felől tekint tárgyára, következésképpen nézőpontja és teljesítménye olyannyira korhoz kötött, hogy többet árul el saját kora követelményeiről, mint a rekonstruálandó elmélettörténeti múlt jelentéséről. A másik tradíció, nevezzük ezt „dogmatizálónak", az előbbivel ellentétben, hogy az átmeneti szempontok kényszerének ellenálljon, egy marxista hagyományhoz tartozás feltételeit keresve azt annak klasszikus alakjában látja, minek következtében ehhez méri a mindenkori elméleti teljesítmények értékeit. Az elmélet sorsának hiteles rekonstruálása, azonban mindkét esetben elmarad. A kudarc közös okra vezethető vissza, nevezetesen arra a módszertani korlátra, mely képtelen magában a vizsgált elméletben szempontra találni, azaz immanenssé tenni nézőpontját. Nyilvánvaló:

a klasszikus alakot számon kérni értelmetlen, hamis véglet, mely ellentmond a marxi elmélet intenciójának, annál az evidens körülménynél fogva, hogy az az elmélet, mely a mindenkori valóságot hivatott reflektálni már csak tárgyának változása miatt sem lehet változatlan.

Ha a klasszikus alak egészéhez nem mérhető, ha a történelmi valósággal maga is változó, akkor értelemmel bírhat-e kiinduló kérdésünk, azaz létezhet-e, megírható-e a marxista filozófia története; másképpen fogalmazva: értelmesen eldönthető-e, hogy mi tartozik a marxista elméleti tradíció körébe, s mit tekintsünk azon kívül levőnek. Konkretizálva a kérdést:

van-e hát olyan eleme a marxi hagyatéknak, mely — miközben az elmélet egészére nézve intencióját megtartja — a történelmi változások különösségének ellenálliva revelenciáját mégis őrzi. Ha ilyen elem nem ismerhető fel, akkor a dogmatizálás antipódikus ellentétéhez jutunk, azaz egy filozófiatörténeti rekonstrukció kísérlete kénytelen lenne belátni: a relativizálás örvénye ragadta magával.

Az itt jelentkező nehézségek magából a marxi hagyaték természetéből fakadnak, nevezetesen, mindenekelőtt, abból a radikális fordulatból, ami röviden úgy írható le, mint a kontemplatív gnoszeológia uralmának megtagadása. Ha ugyanis a világot nemcsak magyarázni kell, de meg is kell változtatni, ha e megváltoztatás nem magányosan küzdő egyének elszigetelt vállalkozása, mert így nyilvánvalóan el sem képzelhető, akkor az elmélet csak egy kifejlődő mozgalom mentén létezhet, sorsában azzal összefonódva, s általa megvalósulva.

Az elmélet mozgalomhoz kötöttsége emeli ki a metafizikusság világából, s teszi tartalmassá kiinduló problémánkat. Ha ugyanis van mozgalom, akkor ez a mozgalom mindenkor tudni akarja az elmélet mely teljesítménye tartozik hozzá, s mi idegen tőle.

A kérdés már a századforduló időszakában felmerült azokban a vitákban, melyek az ortodoxia jelentését voltak hivatva eldönteni. E vita részeként merült fel marxizmus és filozófia viszonyának ki nem fejtett problémája. A marxi hagyaték megítélésében ugyanis meglehetősen széles körben uralkodott a II. Internacionálé teoretikusai közt — mind „ortodox", mind „revizionista" oldalon — az a felfogás, mely szerint a marxi elméleti teljesítmény eo ipso nem filozófiai, ám erről az álláspontról eltérő következtetésre jutottak. Egyesek a feltételezett filozófiai alapok hiányát korlátainak tudták, következésképpen filozófiai kiegészítésén munkálkodtak (M. Adler). Mások erényének vallották, bár egy külön, önálló marxista filozófia hiányának voltaképpeni okait félreértve felismerésük intuitív maradt (F. Mehring). A korai húszas években pedig megfogalmazódott az említett probléma explikálásának igénye is. K. Korsch ismert művében, a „Marxizmus és filozófia"-ban.

A kérdés nyilvánvalóan szempontunkból sem érdektelen, hiszen egy par excellence filozófiatörténeti fejtegetés távolról sem kezelheti evidenciaként azt a problémát, hogy miként viszonyul a marxizmus a bölcselettörténet előzményeihez, illetve a kérdést diakróniájából szinkróniájába átvezetve:

mi a viszony egyáltalán marxizmus és filozófia között. Ennek a kérdésnek a vizsgálatakor azonban szembe találjuk magunkat azzal a szövegszerűen is kimutatható marxi—engelsi álláspontal, mely nem egyszerűen a gondolkodástörténet spekulatív tradícióinak megtagadásaként tekint saját teljesítményére, de pátosza a filozófiai forma egyetemes „időszerűtlenné" válását hangsúlyozza.

Marx Feuerbach-tézisei, illetve a német ideológia idevonatkozó megállapításai nem hagynak ugyanis kétséget afelől, hogy a régi materializmus fogyatékosságai magának a filozófiának a fogyatékosságai. Feuerbach korlátozottsága, mint minden eddigi filozófusnak, abból a korlátozottságából fakad, hogy „akár a többi teoretikus, csak egy fennálló tény helyes tudatát akarja létrehozni, míg a valóságos kommunista számára az a feladat, hogy ezt a fennállót megdöntse. Egyébként teljességgel elismerjük — fűzi ehhez még Marx—Feuerbach akkor, amikor ennek a ténynek a tudatát igyekszik megteremteni, olyan messzire megy, amennyire egy teoretikus egyáltalán elmehet anélkül, hogy megszűnne teoretikus és filozófus lenni". Ám ebből mégsem következtethetünk a filozófia eliminálódására. A filozófiai forma fölöslegessé válásának tudata még nem annak valósága. A filozófia végsőkig vitt „ellehetetlenülése" elméletileg előbb látható be, sem mint valóságosan teremtődnének meg ennek feltételei. A marxi elméleti teljesítmény — nézőpontunkból, ebben az összefüggésben — úgy jellemezhető, mint a filozófiai forma öntudatra emelt önfelszámolásának elméleti kimondása. Valósággá azonban, minthogy a filozófia nem elméletileg számolja fel önmagát, csak akkor lehet, ha tartalmát megvalósítja. A filozófia kritikája így lesz a való világ kritikájává, ami jelenti egyben azt is, hogy a való világ kritikája filozófiailag lehetetlen. Ez azonban nem egy eljövendő világ dogmatikus anticipációjának szándékát jelenti, hanem — továbbparafrazálva Marxot —, a régi világ kritikája útján akarta az új megtalálását. Kriticizmusuk tehát nem doktriner, s nem is intellektuális elkülönülésük közege; természete szerint nem is tisztán elméleti. Kritikai magatartásuk radikalizmusuk, végső soron forradalmiságuk feltétele és megfordítva. Ebben az értelemben állíthatta a marxista elméletre vonatkozóan Lenin, hogy az „lényegében kritikai és forradalmi", mely a legmagasabb rendű tudományosságot és forradalmiságot „magában az elméletben egyesíti, bensőleg és elválaszthatatlanul".

A marxizmus tehát olyan elméleti teljesítmény, mely forradalmi-kritikai tartalma szerint szétfeszíti az elmélet régi burkát, azaz a filozófiai formát, vagy Lukács kifejezésével élve annak ígéretét nyújtja, hogy a „gyakorlat elmélete" egy eljövendő proletárforradalom során „elméleti gyakorlattá" lehet.

Éppen ezért „öngyilkosság lett volna a proletariátus számára — állítja Lukács —, ha megáll a történelmi materializmus tudományos jellegének felismerésénél, ha a történelmi materializmusban csupán a megismerés eszközét látja. A proletár osztályharc lényege éppen abban határozható meg, hogy számára teória és praxis egybeesnek, hogy itt a megismerés átmenet nélkül cselekvéshez vezet".

Visszatérve ezek után kiinduló problémánkhoz, állíthatjuk: a marxi hagyaték nemcsak forrása, de egyben kulcsa is a nehézségeknek. Kulcsa, amennyiben — miként a fentiek alapján belátható — éppen sajátos kettőssége, azaz megismerést és átalakítást egyként hordozó pátosza az az elem, mely számon kérhető, mércévé tehető egy filozófiatörténeti rekonstrukció során. Másképpen fogalmazva:

a valóság szellemi elsajátításának kritikai képessége és a valóság átalakításának emancipatorikus szenvedélye az a lényegi jegy, mely a mindenkor változó történelmi valóságra reflektálva — szükségszerűen különböző formavariánsokban bár, de a marxi tradícióhoz tartozás mindenkori jegyeként határozható meg.

Rátérve az októberi foradalmat követő évtized elméleti fejleményeinek elemzésére, ki kell hogy egészítsük megközelítésünket további szempontokkal, nevezetesen egy olyan ideológiakritikai magatartással, mely a korszak politikai-ideológiai szükségletein túl figyelmét ráirányítja a hatalmi-politikai aspirációk és konfliktusok hátterére is. Ennek elhagyása lehetetlenné tenné az időszak elméleti teljesítményeinek hiteles értelmezését, illetve egy leíró magatartás felvételére kárhoztatná összefoglalónkat. Az 1917 utáni fejlődés, mindenekelőtt a hatalomra kerülés ténye olyan funkciókat, illetve meglévők módosult változatát kapcsolta a marxi elméleti tradícióhoz, melyek döntően hatottak vissza annak elméleti lehetőségeire, mi több mind „agresszívebben" épültek be az elmélet „szövetébe". Itt csak deklaratív módon utalhatunk a legitimációs szükségletek funkcióváltására, azaz arra a folyamatra, melynek során a legitimáció valódi funkcióit mindinkább elnyomta a mindenkori gyakorlat kritikátlan szolgálata. Ennek okait elemezve nem hagyható figyelmen kívül az a körülmény, hogy a forradalmat követő társadalmi valóság filozófiai értelmezése, azaz kritikai és emancipatorikus szándékok egységét megtartó megközelítése, komoly nehézségekbe ütközött. Nemcsak abból fakadóan, hogy viszonylag rövid időszak és egyetlen — mi több, különös történelmi jegyeket mutató — ország fejlődési tapasztalatait kellett értelmezni és lehetett általánosítani. De voltak ezeken túl levő kihívások is. Itt még csak nem is egy marxista filozófiai kultúra hiányára gondolunk — bár nyilván ez is eleme a nehézségeknek —, hanem mindenekelőtt arra a magában az elméletben meglévő „konfliktusra", mely éppen a hatalomra kerülés következtében, mintegy belülről feszítette szét a Marxéknál még egységben lévő kritikai és emancipatorikus szándékokat. A hatalomra kerülés ugyanis aktualizálta a marxi hagyaték emancipatorikus küldetését. Szinte törvényszerű volt, hogy

a forradalom keltette elragadtatás olyan filozófiai illúziókat kelt, minek következtében képtelen eufórikus állapotában kritikailag viszonyulni társadalmi-történelmi környezetéhez, sőt ezt önmagára is vonatkoztatja feleslegessé nyilvánítva a filozófiát.

Nem hagyható itt figyelmen kívül a bolsevizmus „ideokratikus" természete, amennyiben ezen nem mást értünk, mint elméletének jövőt tudotosan alakítani törekvő szándékát. A történetfilozófiai léptékű jövőkép birtoklása és tudata azonban — melynek jelentése az egyetemes társadalmi emancipáció — még nem biztosítja az ehhez elvezető politikai eszközök mindenkori ismeretét. Ez már önmagában kollíziók forrása lehet, hiszen az elmélet önmagára mint tudatosra tekint, következésképpen „ideokratikus" öntudatának a politika szintjén is meg akar felelni, azaz

a kísértés, hogy az aktuális valóság elemzése helyett „elképzeléseit" a marxi történetfilozófiai jövőképből dedukálja meglehetősen erőteljes, kiváltképpen ott, ahol a marxi hagyaték tematikus elsajátítására inkább nyílt mód, mint módszertani következményeinek végiggondolására.

Ezeket előrebocsátva értékelhetők a korszak filozófiai gondolkodásának olyan korai jelenségei, mint a filozófia tagadása, a buharini „Történelmi materializmus elmélete", vagy az időszak befolyásos filozófiai áramlata, az ún. „mechanicisták". Lényegében ugyanannak a jelenségnek a formavariánsaiként tekinthetők — bár a filozófiai kultúra különböző szintjén —, amit röviden úgy jellemezhetünk, mint a filozófia messianizmusa, azaz az emancipatorikus szenvedély uralma.

Minthogy előadásunk a főbb tendenciák felvázolására vállalkozhat csak, azért itt nincs módunk az említett jelenségkör további elemzésére, olyan — egyébként valódi szükségletek — bemutatására, mint a marxi hagyaték már ekkor meginduló szisztematizálási kísérlete, jóllehet, figyelmet érdemlő szempontjává válhat egy eljövendő kutatásnak, különös tekintettel a rendszerezésben rejlő kanonizálás veszélyeire.

A forradalmat követő első évek eufóriájának múltával, a várt világforradalom időszerűtlenségének belátásával új legitimációs szükségletek jelentkeztek. Ezekkel a körülményekkel kapcsoljuk össze mindenekelőtt egy új filozófiai csoport megjelenését és felemelkedését, nevezetesen az A. Gyeborin vezette ún. „dialektikusok" átmeneti tündöklését. Teljesítményüket a konszolidálódó állapotok filozófiai transzcendentálásaként, a forradalmat követő filozófiai „Strurm und Drang"-korszak visszavételeként értékeljük.

Tevékenységüket egy autonómiáját kereső filozófiai nézőpont kimunkálása és érvényességének igazolása vezette. Eközben azonban egy olyan filozófiai magatartás kimunkálói lesznek, mely mind távolabb kerül az időszak társadalmi valóságának elemzésétől, ám annál közelebb jut egy történelmi közegétől megszabadított filozófiai rendszer kidolgozásához.

Metafizikus vonzalmai, paradox módon, olyannyira hatékonnyá tették legitimációs funkciók betöltésére, hogy az 1930-as filozófiai vitában nemcsak adminisztratív módon, de éppen az általuk konstruált „filozófia" révén elméletileg is leszámolhatott velük az az új filozófusi nemzedék, mely bár maga mögött komoly politikai erőt tudhatott, voltaképpen azon a filozófiai nyelven szólt, melynek kidolgozói Gyeborinék voltak. Az 1930-as vita „koreográfiája" azonban felettébb árulkodó. Három vonatkozásban ítélték el a gyeborini iskola tevékenységét, úgy mint a filozófia elszakítása a politika közvetlen szükségleteitől, Lenin filozófiatörténeti jelentőségének lebecsülése, illetve állítólagos hegelianizmusuk. A vita voltaképpen ekkor már nem filozófiai. Nem is lehet az ott, ahol alaphangját olyan megfogalmazások határozták meg, mint az a sztálini értékelés, mely „mensevizáló idealizmusként" ítéli meg tevékenységüket. Ebben a rövid meghatározásban ott sűrűsödik a korszak új követelményrendszere, hiszen filozófiai fogalom politikai jelzőt kap, törvénnyé emelve politikai pozíciók és filozófiai álláspontok kongruenciáját. A filozófia, így már nem történetfilozófiai, hanem közvetlen politikai célok és szükségletek elkötelezettjévé lett.

Bíró Zoltán

(Az előadás elhangzott a filozófiai tanszék „70 év: elvek, eredmények, problémák" című tudományos vitáján.)

Kaland a valutáris csúcsokon

kaszás halálnak öltözött

Manapság, ha valaki hónapokig hiányzik az egyetemről nem azzal kell fogadni, mint régen: örülök, hogy meggyógyultál. Inkább azt illik kérdezni: Hogy tetszett Amerika? És Amerika persze mindig lenyűgöző, izgalmas, de legalábbis impozáns, valami egészen más, roppant tanulságos és így tovább.

Száz János, a pénzügy tanszék oktatója négy hónapot töltött Washingtonban az IMF, azaz *a Nemzetközi Valutaalap Monetáris elemzés és Pénzügyi politika tanfolyamán.*

— *Hogyan kerül egy egyetemi oktató IMF-tanfolyamra?*

— Mint egyetemi oktató sehogy. Engem is a Magyar Nemzeti Bank küldött. Több mint öt éve szinte az IMF-be történt belépésünk óta dolgozom a MNB Nemzetközi Monetáris Osztályán másodállásban.

Az IMF a rövid lejáratú hitelekre specializálódott. E hitelek egy része szinte automatikus, amikor valamely exportcikk termelésének külső ok miatti hirtelen csökkenése — például rossz kávé-, vagy kakaótermés — esetén segítenek elkerülni az import egyidejű kényszerű visszafogását, aminek egy nemzetközi méretekben tovagyűrűző keresletkiesés lenne a következménye. Az IMF hitelek egy másik típusa a komoly fizetésimérleg-gondokat hivatott áthidalni — mint Magyarország esetében is. Az IMF a vele egyeztetett gazdaságpolitikát rövid távon megfinanszírozza, amely többnyire restriktív módon, a belső felhasználás visszafogásán keresztül javítja a fizetési mérleget, de egyúttal gyakran vezet szociális feszültségekhez is. A közép- vagy annál hosszabb távú, növekedésre építő kiigazító programok finanszírozása már a Világbankkal együttműködve történik.

— *Az IMF-et nagyon sok kritika éri, hogy hitelfeltételei túl szigorúak, programjai túl drasztikusak.*

— Igen. A Valutaalap éves közgyűlésének idején egy figura sétálgatott az IMF épület előtt „Szeretem az IMF hitelfeltételeit" felirattal a hátán. Nem csak szigorúnak, de sokan egysíkúnak is tartják az IMF ajánlásait. Így *Faluvégi Lajos* az egyik pénzügy előadáson egy olyan körzeti orvoshoz hasonlította a Valutaalapot, aki minden betegének felírja ugyanazt az aszpirint és három napra ágyba parancsolja. Az IMF azzal védekezik, hogy a tagországok általában túl későn fordulnak hozzá, amikor már drasztikus beavatkozásra van szükség.

— *Mennyit tud az IMF Magyarországról?*

— Megítélésem szerint elég sokat, annak ellenére, hogy a gazdaságunk sok esetben nem követi a keresleti és kínálati görbék egyszerű logikáját. Szakértőik viszont nem egyetlen ország gondjába-bajába merülnek bele, és a sajátosan egyedinek vagy regionálisnak hitt gondokról gyakran kiderül, hogy máshol módosult formában ugyanaz a baj.

A tanfolyamon egyébként az egyik előadás kifejezetten Magyarországról szólt, meglepően pontos képet festve az elmúlt évek fejleményeiről, s általában is úgy tapasztaltam, hogy jó hírünk van.

— *Milyen volt a tanfolyam?*

— Az IMF tanfolyamok nagyjából két csoportba sorolhatók. A fizetési mérleg-, a bank-, és a költségvetési statisztika tanfolyamok a tagországok adatszolgáltatási kötelezettségével vannak összefüggésben, a tanfolyamok másik része az IMF hitelezési tevékenységéhez kötődik. Ez nyilván nem megy valamilyen elméleti keretre való támaszkodás nélkül, így az IMF felépítésével, tevékenységével, és pénzügyi statisztikával foglalkozó előadások mellett a fő hangsúly egy komplett makroökonómiai áttekintésen volt.

A 18 hetes tanfolyamon számos esettanulmányt vitattunk meg, s az utolsó három hétben egy olyan pénzügyi programot kellett készítenünk Kenyára, amilyet az IMF missziók is készítenek, a tárgyalásaik során. Ez egy különösen intenzív periódus volt, késő éjszakába nyúló vitákkal és számolásokkal. Ezalatt a három hét alatt többet tanultam a tervezésről, mint az egyetemi tervgazdasági szakos éveim során, főleg a tervezés folyamatának szociális vetületével kapcsolatban. Tizenöt békés és barátságos hét után a hangulat felizzott — pedig se az állásunk, se a fizetésünk nem függött tőle, sőt a pénzügyi programunkat még csak be se kellett vezetni. Ugyanakkor a nagynehezen kialkudott kompromisszumokban nagyjából el is tűntek a konzisztens elképzelések. Ez a tapasztalat általában is elgondolkodtatott arról, mit lehet elvárni a makroszintű tervektől, mint egy olyan tervezési folyamat végeredményeitől, amelyben személyes, főosztályi és intézményi érdekek ütköznek.

Annak ellenére, hogy országaink hivatalos képviselői voltunk, a hangulat hamar fel-

engedett, s nagyon kellemes, az egyetemista-kollégista éveinket idéző vitáink és közös programjaink voltak, s az IMF is sokkal emberarcúbbnak bizonyult a vártnál. Például az előadók asztalán egy gomb arra szolgált, hogy a többi előadónknak jelezze a teaszünetet, amelyet a négy hónap során mindannyian mindvégig velünk töltöttek. Az előadások egyhangúvá váló menetét egy-egy hétvégi kirándulás, vagy még nagyobb szünet törte meg. Így egy hetet New York-ban töltöttünk, ahol szakmai programjaink is voltak a jegybankban, a Morgan bankháznál, a tőzsdén és az ENSZ-ben. Teljes kikapcsolódás volt az ötnapos kanadai kirándulás Montrealba és a Niagara vízeséshez. Ez a pénzügyi programozáshoz való erőgyűjtést szolgálta. Valami

Magyarok az Újvilágban

III. RÉSZ

Hogyan találkozik két magyar az amerikai Új Kikötőben (New Haven magyarul: új kikötő)? Egy lány, aki történetesen magyar, megkérdezi egy álldogáló fiútól, hogy hány óra. A fiú nem éppen ékes angolsággal feleli: 5 minutes past half past one (öt perccel múlt fél egy). Ilyet csak egy magyar mondhat, merül fel a gyanú a lányban, mindenki más one thirty five-ot (egy harmincötöt) mondott volna. Azon már nem is csodálkozik, hogy fél óra múlva egy bolt előtt én szólítom meg őt, miután nem kis meglepetésemre magyar szavak ütötték meg a fülemet. Itt-tartózkodásom alatt egyre inkább az az érzés kerít hatalmába, hogy

itt mindenki magyar

— vagy legalábbis magyar származású, legrosszabb esetben van egy-két jó barátja, aki magyar, esetleg járt Budapesten, s imádja az Egri Bikavért. A legváratlanabb helyeken szólítanak meg magyarul, így például egy konferencián az italt felszolgáló pincérfiúról derül ki, hogy az ELTE-n tanult két évig; a szeszes italokat árusító boltban —, ahol mellesleg mindig lehet kapni Tokaji Aszút, Egri Bikavért és többfajta balatoni bort — az eladónő magyarul beszélget velem: a Yale —Harvard futballmeccsre sodródva a tömegben egy magyar származású házaspár próbál reménytelen kísérletet tenni arra, hogy megértesse velem az amerikai futball szabályait; az indián ékszereket árusító boltban egy iparművész lány emlékei közül egy magyar mondatot idéz elő, amit oly sokszor hallott a szüleitől: „ne a gyerekek előtt". S a felsorolást még folytathatnám.

Mielőtt meöérkeztem az Újvilágba, úgy gondoltam, hogy nem fogom keresni a magyarok ismeretségét, hiszen Amerikában az ameriakkal kell minél többet találkozni, minél jobban elsajátítani a nyelvet, s minél hamarabb beilleszkedni az itteni életformába. Már az első hetekben kiderült, hogy mennyire tévedtem. A közös nyelv, a közös kulturális háttér, a hasonló szokások, beidegződések, a belénk ivódott közös emlékek hamar összeverbuváltak egy diákokból és kutatókból álló kis magyar csapatot. (A szakmai összetétel igen vegyes: csellista, elméleti fizikus, magfizikus, mikrobiológus, kémikus, orvos, közgazdász.) A magyar szimpatizánsok köre azután a megrendezett bográcsgulyáspartik számával és az elfogyasztott bikavér és körtepálinka mennyiségével egyenes arányban bővült.

Az amerikanizálódásnak a kinttartózkodás időtartamától és a személyiségjegyektől függően igen eltérő fokozatait lehet megfigyelni. Van, aki három hónap eltelte után sem hajlandó átállítani óráját a magyar időszámításról az amerikaira, inkább mindig levon hat órát a karóráján levő időből; felhív minden magyarnak tűnő nevet, s levelet ír a dékánnak annak érdekében, hogy hívjanak meg magyar politikusokat, illetve közgazdászokat Yale-re előadásokat tartani. Másrészt vannak olyanok, akiken letörölhetetlen nyomokat hagytak az itt töltött évek: sokkal céltudatosabbak, állandóan sietnek,

az amerikai magyart beszélik

— azaz attól függően használnak magyar vagy angol szót, hogy melyik jut eszükbe hamarabb, s sokszor angolról fordítják magyarra, amit mondani akarnak. Néhány gyöngyszem e dialektusból: felpikkollak a subwaynél (pick up — felszedni, subway — földalatti), vaccsoljunk egy kis TV-t (watch — néz), nincs időm szociális életet élni (social — társasági), a plénemet kenszellték (plane — repülőgép, cancel — eltöröl). Óriási a kísértés az amerikai magyar dialektusra, már magamat is sokszor tetten értem, különösen, ha itt tanult szakkifejezéseket használok, amiknek nem jut gyorsan eszembe, vagy nincs is magyar megfelelője. Otthon affektálásnak, nagyzolásnak tűnt az effajta kevert beszéd, s csak most értettem meg, hogy sokkal inkább kényelmességről, pongyolaságról van szó.

Miről beszélget két magyar ha találkozik (vagy telefonon társalog) egymással Amerikában? Természetesen, s mindenekelőtt az amerikaiakról. Egy kis ízelítő a kezdeti megpróbáltatásokból: Eleinte sok mindent félreértettem, így például a „community building"-ről azt hittem, hogy valamilyen közösségi épület, s kiderült, hogy csoportviselkedés-kurzushoz szükséges közösségépítés folyamatát jelenti; A papírnak vélt zacskóról, amibe a salátát pakolták, kiderült, hogy kenyér; a „hogy vagy", illetve „how are you doing today — szó szerint, hogyan csinálod ma" kérdésekre azt hittem, illik valamit válaszolni, s még ma is nehezemre esik a „hogy-vagy? Kitűnően! És te hogy vagy? Remekül" kötelező rituálé naponta való többszöri eljátszása.

A piaci információk hiányában az első hetekben meglehetősen sok pénzt adtam ki feleslegesen. Így például, több napi fárasztó gyaloglás után örömmel vettem meg a legolcsóbb biciklit egy szaküzletben 290 dollárért, később derült ki, hogy a bevásárló-központokban — ahova persze csak autóval lehet eljutni —, már 75 dollárért is lehet jó kerékpárt venni. Az orvosi költségeim egy részét nem térítették meg, mert nem tudtam, hogy formanyomtatványt kellett volna kitöltetnem az orvossal. A későbbiekben már óvatosabb lettem, ugyanakkor temérdek időm ráment az információgyűjtésre, a normális életkörülmények megteremtésére. Hetek teltek el telefonálgatásokkal, lakásnézésekkel, ár-összehasonlításokkal, amíg találtam egy viszonylag elfogadható áru albérletet, s amíg a bútorozatlan szobát a lehető legolcsóbban berendeztem, a telefont bevezettettem, dupla ablakot kaptam (megfagyás ellen).

Sok olyan amerikai szokás van, amit mind a mai napig nem tudtam, vagy nem is akarok követni. Itt van mindjárt a kocogás! Forró napsütésben, esőben, hóban, szélben, sőt még január elsején reggel is kocognak az emberek, újabban fesztes tempóban gyalogolnak. Néha, amikor valamelyik magyar barátommal sétálásra adjuk a fejünket, már-már úgy érezzük, hogy abnormálisan viselkedünk.

Másik furcsa szokás, hogy az emberek szinte minden reggel hajat mosnak, és — s ez az igazán meghökkentő —, csuromvizes fejjel mennek ki az utcára. Még januárban, —10 Celsius-fokos hidegben is látni vizes hajjal embereket az utcán!

A zokni sem különösebben dívik

errefelé, még decemberben is láttam átfagyott lábú, de zokni nélkül járkáló nőket. Az eredmény aligha meglepő, a többség rendszeresen meg van fázva, s mindenki szipog. Hogy sokan éjszaka fűtetlen, vagy alig fűtött szobában alszanak — igaz elektromos pléddel takarózva —, még talán egészségesnek is tekinthető. Lehet, hogy az is csak egy — magyar honban terjedő rémhír —, hogy a kopaszodást elősegíti a fedetlen fővel való járkálás, mert itt sapka helyett sokan csak fülvédőt hordanak télen.

Van még egy életviteli sajátossága az amerikaiaknak, amihez próbálok ugyan igazodni, de újra és újra megfeledkezem róla és csalódások sorozata ér. Az ígéretekről van szó. Kezdetben azt hittem, hogy ha valaki ígér valamit, azt illik megtartani. Miután számtalan alkalommal hiába vártam a beteljesülést, rá kellett jönnöm, hogy az égvilágon semmit nem jelent, ha valaki ígér valamit. Az adott pillanatban, amikor felajánlják segítségüket, vagy jelzik, hogy eljönnek az általad rendezett bulira, még ők is komolyan gondolják, de könnyen előfordul, hogy néhány másodperc múlva már más dolgokat tartanak fontosnak. Az ígéret beváltása attól függ, hogy van-e hozzá kedvük, idejük, energiájuk — s ez rendszerint az utolsó pillanatban dől el. Ha magyarokról van szó, körülbelül tudom, hogy kit mire kérhetek meg, s mire számíthatok, de az amerikaiak esetében érzékszerveim még mindig nem eléggé kifinomultak ahhoz, hogy tudjam, mikor, melyik ígéretet vegyem komolyan és melyiket ne. Ugyanez vonatkozik a férfi—nő viszonyokra is. Teljesen elvesztettem a tájékozódóképességemet a férfiak közeledését illetően is, s nem tudom megkülönböztetni, hogy ki miért kedves hozzám. Amikor azt hiszem, hogy valaki udvarol, kiderül, hogy szó sincs róla, s amikor biztos vagyok benne, hogy valakit tudományos fejtegetéseim izgatnak, kiderül, hogy egészen másról van szó.

Úgy tűnik számomra, hogy itt az unisex a divat. A nemek leplezik férfiúi és női mivoltukat, s megpróbálnak semlegesen viselkedni egymással szemben (legalábbis egy darabig). A nők nem mindig veszik szívesen, ha „lecsinosozzák" őket, sokan a női egyenjogúságot érzik sértve azáltal, ha pusztán női mivoltuk kelt érdeklődést valakiben.

Nagy divat a női kezdeményezés

is, így például nem kelt megütközést, ha egy nő ismeretlenség homályából előlépve felhív egy fiút és randevút kér tőle. A férfiak nem udvariasak a nőkkel szemben, a nők nem öltözködnek nőiesen, a férfiak nem különösebben törődnek az eleganciával. (Persze az üzleti világban ez másként van, de ott sem egymás kedvéért öltöznek a nemek.) Az amerikai lapok a szerelem válságáról, az érzelmi élet hiányáról cikkeznek. Az egyetemisták körében végzett felmérés elkeserítő képet mutat, a diákoknak nincs idejük kapcsolatteremtésre, a megfeszített tanulás mellett nem jut energia az érzelmekre, a lányok nem akarják magukat kiszolgáltatni a férfiaknak, inkább a munkában keresik az örömöt. Újabban nagy a félelem az AIDS-től is. Becslések szerint ma már minden ezer amerikai közül egy hordozza magában a halált hozó vírust. A biztonságos szex szabályairól szóló könyvek és előadások özöne árasztja el a diákságot, a pánik elég nagy, az erkölcsök szigorodnak.

Érdekes kettősség figyelhető meg az amerikaiakban a bűnözéssel kapcsolatban. Egyrészt mindenki óvatos, rossz hírű környékeken még nappal sem mászkálnak egyedül, igyekeznek védőeszközt magukkal hordani (legalább esernyőt, vagy könnyfakasztó spray-t). Sietve mennek és nem néznek feltűnően senkire. A gyerekekre különösen vigyáznak (sok a gyerekrablás és a gyerekek elleni erőszak). Másrészt viszont nem zárják lakásaikat és autóik ajtóit, s az erdő közepén szétszórtan laknak, távol a szomszédoktól, s nem félnek. Azt tartják, hogy a városban, központokban, ahol egymás mellett élnek az emberek, sokkal több a bűnözés. (Ebben lehet valami, egyik ismerősöm mesélte, hogy a mellette lévő hatodik emeleti lakásból éjjel mindent elvittek, mialatt ő aludt, s nem vett észre semmit. Ami engem illet, az első napokban sötétedés után ki sem mertem menni az utcára, New Yorkban pedig egyenesen azt vártam, hogy mikor ütnek le. Azután enyhültek ezek a görcsök, s biciklivel, vagy többedmagammal — jobb környékeknek tartott városrészekben — bármikor kimerészkedtem az utcára. Körülöttem történnek ugyan megdöbbentő esetek, de addig nekem még sikerült megúsznom. Egy ismerős lányt este fél nyolckor nyolc férfi vett körül, szerencséjére

éppen jött egy szirénázó autó

s elszaladtak; egyik lakótársamat „játékból" felborították, miközben biciklizett — csak kissé törte össze magát; ha két nappal előbb utazom a Los Angeles—San Francisco járaton, most nemigen írnám ezt a beszámolót. Egy légi alkalmazott ugyanis, akit elbocsátottak állásából, lövöldözni kezdett a gépen — feltehetőleg az utasok között lévő volt főnökére —, a gép lezuhant. San Franciscóban este láttam a tv-ben, hogy azon az autópályán, ahol napközben én is jártam, egy őrült passzióból puskával rálőtt több sofőrre. Hogy mégsem félek, az talán azzal magyarázható, hogy az ember hajlamos azt hinni, hogy ő örökéletű, s vele úgysem történnek meg ilyen dolgok.

Ezzel zárom soraimat. Én eddig így éltem meg Amerikát; valószínűleg mások másként látják, különösen ha az ország más részire vetette őket a Sor(o)s kegye. De erről már írjanak ők...

Hunyadi Csilla
Soros-ösztöndíjas a Yale Egyetemen

VÉGE

---

költség-haszon meggondolást fesejtek amögött is, hogy az IMF fizette a házastársak útiköltségét, de csak ha legalább két hónapot ott töltenek, és gyereket nem hoznak. A házastárs javít a közérzeten, de a gyerek már elvonja a figyelmet...

— Érződött-e valamilyen feszültség a világ különböző régióiból érkezett közgazdászok között?

— Kelet—Nyugat típusú feszültség egyáltalán nem volt, igaz erre az IMF-előadók nagyon vigyáztak is. Különben sem államokról vagy ideológiákról esett szó, hanem gazdaságokról, amelyeket fejlett és fejlődő kategóriákba soroltak. A szocialista országokra — ha nagyritkán szóba kerültek — mint központi tervezésű gazdaságokra hivatkoztak. Jól érzékelhető volt azonban az

Észak és Dél közötti feszültség

A tanfolyam témája szempontjából a legrevelánsabb különbségtétel alapját az eladósodottság foka jelentette.

Harmincöt országból jöttünk össze, mindannyian jegybankokból vagy Pénzügyminisztériumokból, hozzávetőleg azonos életkorral és képzettséggel. Ugyanazt a napidíjat kaptuk, de éppen a fogyasztási szokások eltérései bomlasztották fel a kisebb csoportokat. Így például a tanfolyam elején összeverődött európai kis csoportból a lengyel és a jugoszláv résztvevővel együtt elég hamar kényszerűen kiváltunk, mert számunkra nagyon drága lett volna esténként vacsorázni vagy sörözni járni svéd, osztrák, görög és ír barátainkkal, mert nem tudtuk saját jövedelmünkből kiegészíteni a napidíjat. Töretlen kedvvel mentem viszont reggelente biciklizni az ír fiúval. Több szituációban is kellemetlenséget okozott, hogy nem volt hitelkártyám, ami ott részben a személyi igazolvány szerepét is hivatott betölteni. Itthoni szemmel nézve nem is igen érteni, hogy apró, mondhatni „pénzügytechnikai hiányosságok" milyen hátrányosan megkülönböztetők lehetnek egy ilyen közösségben, annál is inkább, mert a mienknél jóval kevésbé fejlett országok képviselői sem „lógtak ki a sorból".

Környezetemnek hangsúlyozottan nemzetközi jellege miatt utam lényegesen eltért egy tipikus amerikai ösztöndíjtól, előadóinknak is csak egy töredéke volt amerikai. Meglepett, hogy az utóbbi évtizedekben kialakult reflexek szerint automatikusan Kelet- és Nyugat-Európára osztott kontinensünk mennyi közös nézőpontot jelent, és különböztet meg a többi kontinenstől.

A kurzus esettanulmányai is arról győztek meg, hogy leendő gazdaságpolitikusainknak nem sematizált, kapitalizmus — illetve szocializmus — modellben, hanem legalább egy tucat gazdaságmodellben kellene tudnia gondolkozniuk.

Gazdaságunk szocialista jellegének elméleti túlhangsúlyozása a gazdaságpolitika esetleges voluntarizmusának táptalaja lehet, miközben például a nemzetközi pénzügyek területén érvényesülő törvényszerűségek hatása alól nem vonhatjuk ki magunkat sajátosságaink hangoztatásával. Úgy gondolom az oktatásban is nagyobb teret kellene biztosítani az általános közgazdasági törvényeknek s specifikus sajátosságokkal szemben. Nagyon nagy tehertétele az a szocializmusnak, hogy a nyilvánosság előtt végül is rejtve marad, melyik évben volt túl restriktív a monetáris politika, vagy túl expanzív a költségvetési politika, mely érdekcsoportok szorgalmazták és milyen megfontolásokból a növekedési ütem gyorsítását vagy lassítását, a fizetési mérlegben milyen szerepet játszott az árfolyam — veszteség/nyereség, vagy a beruházási politika. Ezek hiányában nem egyes intézményeket vagy csoportokat terhel a felelősség, hanem minden a szocializmus egyszámlájára íródik az állampolgárok fejében. Időről időre aztán ennek egy része átkönyvelődik egy-egy korábbi vezető számlájára.

— Hogy tetszett Amerika?

— Hát néhány sztereotípia megcáfolódott számomra, például a rohanó amerikai életformáról. Sokkal nyugodtabbak, kevesebb stresszel teliek a hétköznapjaik. A csoporton belül az a kritika volt a leggyakoribb, hogy egy ilyen gazdag ország miként engedheti meg, hogy emberek az utcán éljenek és fagyjanak meg?

Sajátos élmény volt a gettsburgi csatamező, ahol a polgárháború egyik döntő ütközete folyt, s mind a győztes Északiak, mind a legyőzött Déliek számtalan emlékművet emeltek. Európában hol vannak azok a csatamezők, ahol mindkét fél állított valamilyen emlékművet?

Leginkább

a washingtoni zöldövezetet irigyeltem

Amerikában, az utcaképbe beilleszkedni akaró, a fák alatt meghúzódó házakkal, ahol az emberek szemmel láthatóan nem szűkítik le a környezetüket a saját telkükre.

Ez már átvezet azokhoz a benyomásokhoz, amelyet tömören a feudalizmus hiányának nevezhetnénk, s amely Amerikát Európa egészétől megkülönbözteti. Apró példa, hogy a Történeti Múzeumnak nem díszes nyergek, aranyserlegek, és társai voltak a fő attrakciói, hanem régi laktanyai szoba, tanterem, századeleji olasz bevándorolt lakása, múlt századi matróztetoválási minták, szóval az átlagember tegnapja.

A mindannyian jaj de boldogok vagyunk amerikai áhítatát a tv sem zavarja meg. Mivel nem a tv nyilvánosságára nehezedik a dolgok feltárásának felelőssége, és nem alakult ki a végső közbenjáró szerepe, ezért ott nem zúdul a tv-néző nyakába, hogy megrohadt a naranes, eltörött a cső, nincs anyag, beázott az új lakás stb. De a termelési rekordok, az újonnan beállított gépsorok sem témái a híradóknak. Ez a gazdaság dolga, ezzel pedig nem használati értékben, hanem értékben foglalkozik — a részvényárfolyam-index változása nem maradhat ki a napi hírekből.

Úgy tűnik, az amerikaiak nagyon otthon érzik magukat hazájukban, a polgár bemehet a Capitoliumba, a Fehér Házba, ahol megtudhatja, hová teregették a fehérneműt, vagy, hogy tették tönkre a gyerekek a parkettát, a tv közvetíti a leendő legfelsőbb bírósági tag többhetes előzetes vizsgáztatását, egy-egy lakóterület szavaz arról, mi legyen az üvegbetétekkel stb. Ez egyébként paradox módon hatékonyabban manipulálhatóvá is teszi az átlagamerikait. Például a csúcstalálkozó előtti hétvégén volt egy százezres tüntetés a Capitolium előtt, ahol 6-8 éves gyerekek is vittek transzparenseket a Szovjetunióval kapcsolatos követelésekkel. Bár sok fogalmuk nem lehetett a táblák tartalmát illetően, az feltehetően beléjük ivódott, annál is inkább, mert mindez nem kötelező iskolai, hanem önkéntes családi keretben történt.

Itthon egyre többet beszélünk a demokratizálás szükségességéről, de többnyire csak a hivatalos politikára gondolunk, s alig a demokratizmus szubjektív vetületére. Jászi Oszkárnál olvasható: „a demokrácia nem annyira kormányzási forma, mint meghatározott érzésmód és lelki magatartás". Az az érzés, hogy együtt alakítottuk ki a rendet, és azt együtt kell betartanunk.

M. G.

A Vörös Malomban...

JURTA-SZTORI

A gyéren megvilágított színpadon csak egy hatalmas aranykaput látunk. Majd görögkeleti ikont, füstölőt, gyertyákat hordozó papok tűnnek fel. Az aláfestő kórusének is az elmúlást, a temetést idézi. Igen, Bizáncban vagyunk; a rothadó, sőt talán már a végső stádium, a halál előtti Bizáncban. Abban a városban, ahol amerre a szem ellát, holttestek fekszenek az utcákon, s a tömeg már Mohamedet, a hódítót élteti. Az álomvilágban élő császár, a „dicsőséges" Konstantin (Dózsa László) cirkalmas-kétértelmű beszédű kegyenceire sem számíthat. Bizánc egykori „nagyságai" a pillanatnyi széljárástól, hadiállástól függően alakítják állásfoglalásukat, hol Mohamed, hol Konstantin követői. Helyezkednek. De a játszma eldőlt; a török ultimátuma után a császár magára marad; felesége (Petényi Ilona) is már a „felszabadító" ágyára pályázik, az uzsorások pedig a korona gyémántjaira.

Igen, Bizánc nem Karthagó, ahol az asszonyok levágott hajukból szőttek vitorlákat a Róma ellen küzdő gályáknak. Csak idegenek maradnak Konstantin mellett: fanatikus hódolója, egy görög lány (Muszte Anna) és a katonabecsületénél végsőkig kitartó genovai zsoldosvezér, Giovanni (Geréb Attila). A császár már nem is népéért hal meg, hanem önmagáért. Hősiessége szinte nevetséges. Geréb-Giovanni halála előtt még a nézőkhöz fordulva ítélkezik: „Minden nemzet akkor hal meg, ha már megásta a maga sírját!" Az udvaroncok pedig hiába várják a felszabadítót; a veszteni sem tudóknak nem az utókor elismerése, hanem csak a mindenkori hódítók géppuskasorozata jár.

Most már a Jurta Színházbeli előadás után beszélgetünk a Bizánc rendezőjével, a színház igazgatójával, a Magyar Színkör Kisszövetkezet vezetőjével, *Romhányi Lászlóval.*

— *A hallomások alapján — enyhén szólva — nem felhőtlen a kapcsolatuk a kultúrpolitika jelenlegi vezető személyiségeivel...*

— Ez az ellentét már régi. Alapításunk óta „kísért" az ellenszenv irányunkban; ez az 1984-es Budapesti Tavaszi Fesztivál programvállalásában csúcsosodott ki. A fesztivál gazdája akkor *Lengyel Márton,* az Országos Idegenforgalmi Hivatal helyettes vezetője volt. Lengyel engem amolyan „súgó"-emberként használt. Merészet gondoltunk: *Kallós Zoltánék* erdélyi mintája alapján a fesztivál keretében, a Budapest Sportcsarnokban mi is megrendeztük a magyarországi táncháztalálkozót és hagyományőrző kirakodóvásárt.

A tavaszi fesztivál csúcspontja; a táncháztalálkozó elementáris élményt nyújtott a külföldieknek, és mérföldkövet jelentett a táncházmozgalomban is: az eddigi merev hierarchia feloldódott. (Csak sajnos, azóta e mozgalom is felhígult, s pont azok csinálnak belőle üzletet, akik addig tiltották.) A nyugati sajtó is maximális elismeréssel írt rólunk. Mégis alighogy befejeződött a fesztivál, óriási hajsza indult ellenünk. Lengyel Márton fegyelmit kapott. Az 1985-ös Kányádi Sándor: Kétszemélyes tragédia című előadás bemutatójakor a Jurta elődjét, a Magyar Színkört gyakorlatilag elhallgattatták. Rendszerellenesnek, nacionalistáknak minősültünk; hírzárlatot rendeltek el velünk kapcsolatban, a sajtóban le sem hozhatták a nevünket.

— *Én úgy tudom, hogy a Tolcsvay—Bródy szerzőpáros Lúdas Matyi musicaljének ominózus '84 őszi félbeszakadt előadása óta — mikoris az egyik főszereplő, Maros Gábor se szó, se beszéd, lement a színpadról — tart a kálváriájuk.*

— Ez egy provokáció volt. Ezen az előadáson „véletlenül" ott volt a Stúdió '84 gárdája is, *Érdi Sándor* vezetésével. Maros azt nyilatkozta nekik, hogy egy november 7-ei ünnepségre kellett mennie. Különösen fájt nekem személy szerint is az ő „árulása". A sajtókampány, a közvélemény manipulálása azonban beindult...

— *A Lúdas Matyiban néhány ruhátlan hölgy is szerepelt, mint lúd...*

— A Lúdas Matyi akkor még gyermekelőadás volt; először 1977-ben az Egri Várszínházban mutattuk be *Bodrogi Gyula, Széles Anna, Agárdi Gábor, Maros Gábor* főszereplésével. Az 1100 férőhelyes nézőtéren sosem volt üres hely; színháztörténeti előadásnak számított ez, több színművészeti osztály utazott le a kedvünkért... A gyerekek később, a pesti előadásokon is tomboltak.

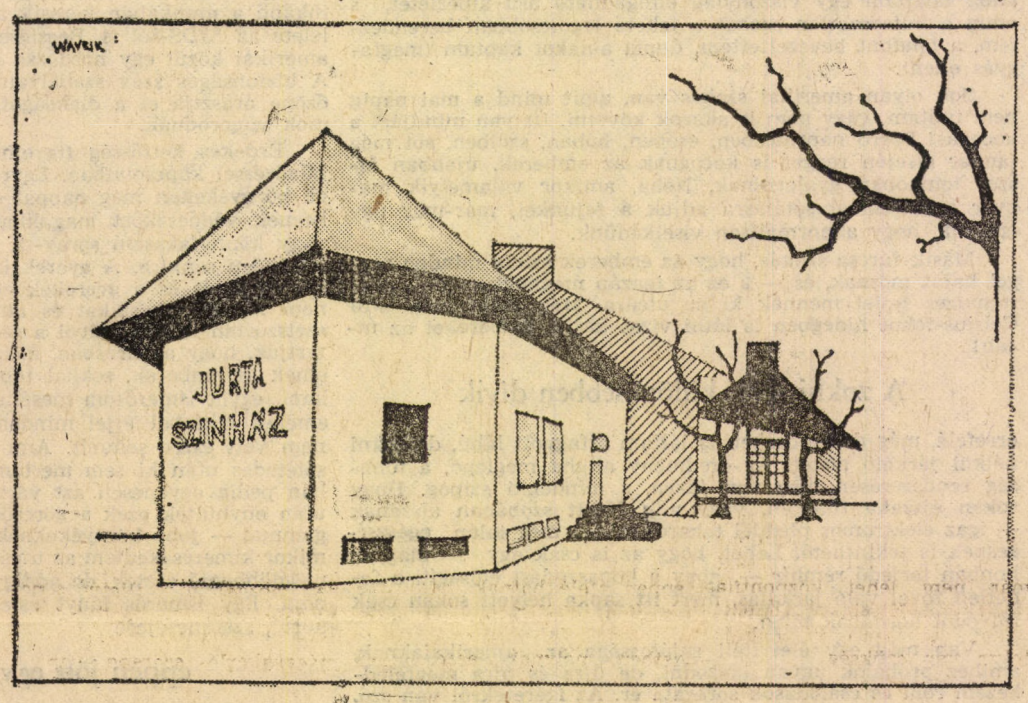

A Maros-eset után eltiltották tőlünk a fővárosi iskolákat; s mi ott álltunk egy kész előadással. Aztán egyik éjjel támadt egy kaján ötletem; „felnőttesítettem" az előadást, a táncokat diszkosítottuk, 4 profi vetkőző lányt szerződtettünk. Két hónapi vajúdás után óriási sikert arattunk; tele voltak a vidéki sportcsarnokok is az előadásokon.

— *Gondolom, anyagilag sem volt rossz vállalkozás ez...*

— A Lúdas Matyit főleg eltterelő hadműveletnek szántuk, nehogy a „nacionalista" színház vádja rajtunk maradjon. Persze, a sajtógépezet ismét munkához látott: „színvonaltalan, gyalázatos előadásnak" minősült. Ezeknek a kritikáknak ellentmond a közönség ítélete; 1986. márciusában a 300. előadás után vettük le önként a darabot. A botrányok mellett a „jobbik" — nem az üzleti szempontokat figyelembe vevő — énünk is alkotott közben; a Kőszegi Várszínházban 1982 ősze és 1986 nyara között *Páskándi, Nemeskürty, Szakonyi* ősbemutatókat tartottunk; s a hazai sajtó támadása ellenére — vagyis, hogy mi „piros-fehér-zöld" színházat játszunk — felvették Kőszeget az európai szabadtéri fesztiválvárosok sorába.

De ugyanakkor már 1985-től el kezdtünk tárgyalni a politikával is. Elmentünk *Maróthy Lászlóhoz,* aki akkor budapesti elsőtitkár volt. Elmondtuk neki élesen a véleményünket, hogy a kultúrpolitika milyen egyéni érdekrendszeren, maffiákon alapul, s kértük a rehabilitásunkat. Maróthy ekkor felajánlotta a Continentál Szálló melletti régi Tarka színpadot, de egy korábbi tapasztalat alapján már saját színházépületet akartunk.

— *És fel is épült az ország első magánszínháza. Sokan nem ismerik az épületet, s a név alapján egy sátorra gondolnak. Akik eljönnek a Népligetbe; már látják, hogy igen takaros, fecskefészekként egymáshoz tapadó, három „kőjurtáról" van szó; mely belülről is igen otthonos; amit lehet, falambéria borít. Az épület külső és belső kiképzése a világ egyik legjobb építésze, Makovecz Imre szellemiségére vall...*

— Hallottunk arról, hogy Makovecz Imre Zalaszentkirályon mindössze 10 millió forintból építtetett egy kb. ezer négyzetméteres alapterületű faluházat.

Ez a ragasztott-faszerkezetes modell nagyon megtetszett, s felépítése egyszerűnek tűnt. Maróthy László a tervre azonnal igent mondott: mi vállaltuk, hogy a színházat egy éven belül felépítjük, s úgy volt, hogy a főváros pedig állja a teljes beruházási összeget. Sajnos, Maróthyt 1985 decemberében máshová helyezték; így a kívánt helyen — a Belvároshoz közel — nem kaptunk telket, és az építéshez ígért pénz is elmaradt. A Magyar Színkör Kisszövetkezet saját beruházással és kivitelezéssel kezdett munkához a Népligetben.

Ekkor már tudtuk; nincs más lehetőségünk, mint az, hogy minden energiát összpontosítva, éjt-nappallá téve fel kell építenünk a színházat. Mert, ha kedvezőtlenül is változnak később az erőviszonyok; egy kész épülettel már nem lehet mit kezdeni. 1986 májusa és szeptembere között önhibánkon kívül állt az építkezés; még így is 14 hónap alatt készült el a színház. Megjegyzem, 80 éve nem épült Budapesten kőszínház! Az 1986—87-es tél rekordhidegében, még karácsony másnapján is dolgoztunk. Beálltak a rendezők, színészek is betonozni, koszorúzni... Így 1987. április 10-én már ki is nyitott a Jurta.

— *Az önfeláldozáson kívül azért pénz is kellett a színház felépítéséhez...*

— Az eredeti költségvetés szerint 30 millióba került volna a színház, ami a hatalmas betonkolosszusok, a 400—500 millióba kerülő, jórészt kihasználatlan kultúrházak mellett csekély összegnek számít. Az Általános Értékforgalmi Bank 10 millióért megvette az épület egy részét; kaptunk pénzt nyugati és erdélyi magyarok gyűjtéséből is; úgy két és fél millió forintunk nekünk is volt. A maradékra hitelt kértünk; a Lapkiadó Vállalat kezeslevelet adott erre. Még egy ilyen szerződés nincsen a világon; ha mi egy alkalommal nem tudunk fizetni, akkor a színház automatikusan a Lapkiadó Vállalat tulajdonába száll át!

Az építkezés elhúzódása további 10—12 millió forint pluszkiadást jelentett, az ebből adódó pénzügyi gondok visszafizetési fedezetét valahogy meg kellett teremteni. Ezért „melléküzemágként" egy tetőszigetelő csoport társult kisszövetkezetünkhöz; ők tavaly már tízmilliós munkát hoztak nekünk. Most mintegy 16—17 millió forinttal „lógunk" még, a kamatokkal együtt.

— *A tűzoltóságtól még mindig nincs engedélyük...*

— Így van. De máig sem mondják meg, mi a kifogásuk. Nemrég például — ki tudja, miért — azzal büntetett minket a Budapesti Tűzoltóparancsnokság, hogy körlevelet intézett a fővárosi iskolákhoz; a tanárok ne engedjék a gyerekeket a Jurta Színházba, mert életveszélyes...

— *Most három héten keresztül, február végéig a televízió mégis bérelheti önöktől a színháztermet.*

— Igen. A saját felelősségemre.

— *A Magyar Színkör színészgárdája végig együttmaradt, kitartott?!*

— Igen. A törzsgárda ugyanaz; *Tomanek Gábor, Petényi Ilona, Borbáth Ottília, Dózsa László, Geréb Attila, Úri István* és a többiek. Olykor neves vendégművészek is szerepelnek nálunk; mint például *Keres Emil, Dávid Kiss Ferenc, Csikós Sándor, Simon György.* Vidékről olyan színészeket szerződtettünk, akik akarnak és tudnak is dolgozni.

— *Csak magyar szerzők darabjait játsszák; illetve van egy román szerző is, a „híres-hírhedt" Lancranjan is. A Gondolatok Erdélyről magyar vonatkozását sem kell azonban sokáig magyaráznunk.*

— A koncepciónk nem véletlenül magyar centrikus. Többek között *Arany János—Petőfi Sándor:* Mécsfény, *Weöres Sándor:* A kétfejű fenevad, *Bencsik Imre:* Pillanatnyi pénzzavar, *Ratkó József:* Segítsd a királyt!, *Kányádi Sándor:* Kétszemélyes tragédia, *Sütő András:* Nagyenyedi fügevirág című darabja szerepel repertoárunkon. Színészeink rendszeresen elmennek az iskolákba; agitálunk, így sok tanárt megnyerünk az ügynek. A diákoknak október eleje óta ötvenszázalékos kedvezményért adjuk a jegyeket. E veszteséget más munkákból fedezzük.

— *A Bizánc előadáson a nézők háromnegyedét általános, illetve gimnáziumi diákcsoportok tették ki. Így is csak félház volt...*

— Sokan visszariadnak Herczeg Ferenc nevének hallatán, mert ő a Horthy-korszak ünnepelt írója volt. Veszélyesek az előítéletek, hiszen a Bizánc szerintem a tíz legjobb magyar dráma egyike.

— *Ha Belgiumban egy színház repertoárja csak belga darabokból áll; nem szól senki egy szót sem a környező országokban. Ha Magyarországon történik mindez; mindenki nacionalista—revansista műsorpolitikáról beszél. Mit lehet tenni azért, hogy ez az „utolsó csatlós"-stigma eltűnjön, hogy ettől a görcstől végre megszabaduljunk?*

— A gazdasági alap már átalakulóban van, az ideológiai szféra azonban még nem. De remélhetőleg eljön az az idő, mikor a tabuk a kulturális területen is a múlté lesznek; hiszen ki kell mondani azt, ami az embereket izgatja! Nekünk például az induláskor a Fővárosi Tanács művelődési osztályán azt mondták, ilyen műsorterv nem lehet Magyarországon; ehhez képest, még mindig tartjuk eredeti elképzeléseinket...

— *Darabjaik többsége igen nehéz témájú; gondolkodásra, erős koncentrálásra késztető...*

— A pesti színházi élet színvonala hallatlanul gyenge; a színházakban többnyire kommersz darabok futnak. Egyébként ugyanazok, akik kritizálták korábban a Lúdas Matyit; most azt mondják, hogy miért nem játszunk több könnyű, zenés-táncos darabot... A Jurtáról azonban — az elhallgattatás ellenére —, egyre többen tudnak; és én hiszek abban, hogy van egy olyan réteg, akiket ma az olcsó szórakozás nem érdekel. Őket kell megtalálnunk.

Egyelőre nincs is baj a közönséggel, rendszeresen kapunk elismerő leveleket. De nemcsak a magyar közönség visszajelzése pozitív. Nemrég színházfigyelőben járt nálunk a szovjet színházművészeti szövetség egyik elnökségi tagja. Ő, mint színháztörténeti jelenségért lelkesedik értünk, s úgy tért haza Moszkvába, hogy a Jurtát a szovjet gyakorlatba is be akarja ültetni, mint követendő példát.

— *De térjünk vissza a Jurta műsorára! A magyar témaválasztáson belül is kiemelt szerepet szánnak az Erdélyre vonatkozó kérdések tárgyalásának. Az erdélyi Sütő András két darabját, Kányádi Sándor színművét játszák, In memoriam Márton Áron című irodalmi estjük pedig Erdély nemrég elhunyt nagypüspökéről emlékezik meg. Itt is az a vezérlő elv, hogy beszéljünk a kényes kérdésekről?*

— Nem. Itt abból indulunk ki, amire *Illyés* is felhívta a figyelmet, hogy a magyar kultúra egyre inkább Erdélyre tevődik át. A szorongatott helyzetben születő erdélyi magyar irodalom nagyobb értékű a magyarországinál. A magyarországi szerzők többsége felszínes, írásaik alapmotiváltsága pedig a pénz. Nincsenek megszenvedett soraik. Az erdélyi ezzel szemben nem konjunktúrától függő kultúra, s így ezeket az írásokat be kell mutatnunk.

A színpadon oldalt „kőkereszt". Hátul Márton Áron, Erdély egykori püspökének felnagyított portréja. A nézőtér zsúfolt, sokaknak nem jutott már ülőhely. Kemény tényeket hallunk a rendező, Romhányi László szájából; az USA szenátusa szerint 1986-ban 16 ezer erdélyi magyar menekült volt Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban. A magyar kormányszóvivő közlése szerint egyre több (1987-ben már 6499) erdélyi menekült kér letelepedési engedélyt hazánkban.

Aztán a hallgatóság közül sokan bekapcsolják a magnetofont, mikor Romhányi segítségével a csaknem 90 éves Domokos Pál Péter, a moldvai csángómagyarok sorsának „apostola", leül „mesélőszékébe". S máris Csík megyében vagyunk; Márton Áron erdélyi nagypüspök, pápai trónálló születési helyén. De nemcsak a nálunk alig ismert nagy gondolkodó, néptanító gyermek- és ifjúkora életének megpróbáltatásai elevenednek fel, nemcsak a második világháborút követő bebörtönzésének okait tudjuk meg, hanem különböző népszokásokat is ismertet Péter bácsi. Aztán a műsor második részében már Márton Áron beszédeiből olvas fel Szabó Zsuzsa és Tomanek Gábor. Idézzük hát fel, mit is mondott Márton Áron 1933-ban az értelmiség és a nép viszonyáról? „Gazdasági különbözőségek ma alig vannak köztünk, s ami még van; a világválság és az állam gyarmatpolitikája hamar el fogja tüntetni. Erdélyben egyformán rongyosak leszünk mind, akik magyarok vagyunk. S ha nép és értelmiség őszintén megtalálja egymást, meglesz az egységes gondolkodás, az egymásért végzett munka megszünteti a most még elválasztó idegenkedést, s akkor a vezetőihez bizalommal viseltető, egy gondolkodású nép a gazdasági célkitűzéseket is meg tudja valósítani."

A műsor közben nemcsak római katolikus énekeket, hanem görögkeleti liturgikus dalokat is hallunk a Mátyás-templom énekkarától melynek tagjai e szép est végén szerényen meghajolnak. Arcukon az alázat. Mert alázat és szerénység kell önmagunk és a világ megismeréséhez; mert mint tudjuk, a gőg, az elbizakodottság mindig tévutakra visz. Ahogy Jakab Antal püspök nagy elődje szavait idézte Márton Áron temetésénél: „Nem azok a hősök, akik parancsra áldozatként meghalnak, még kevésbé, akik vitézséggel és fegyverrel fenyegetőznek, hanem akik keresik a békét, és mindent megtesznek, hogy háborúk szégyene többé ne érje a világot."

Hosszantartó taps. Kigyulladnak a fények. A nézőtéren jópár díszmagyarba vagy erdélyi ingbe öltözött fiatal. Mit jelent számukra ez a viselet? Hogyan dolgozza fel agyuk Márton Áron gondolatait?

Rózsa Iván

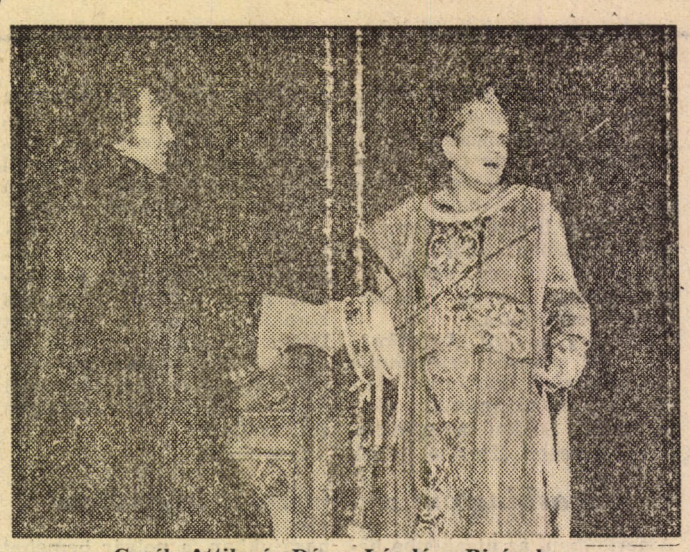

Geréb Attila és Dózsa László a Bizáncban

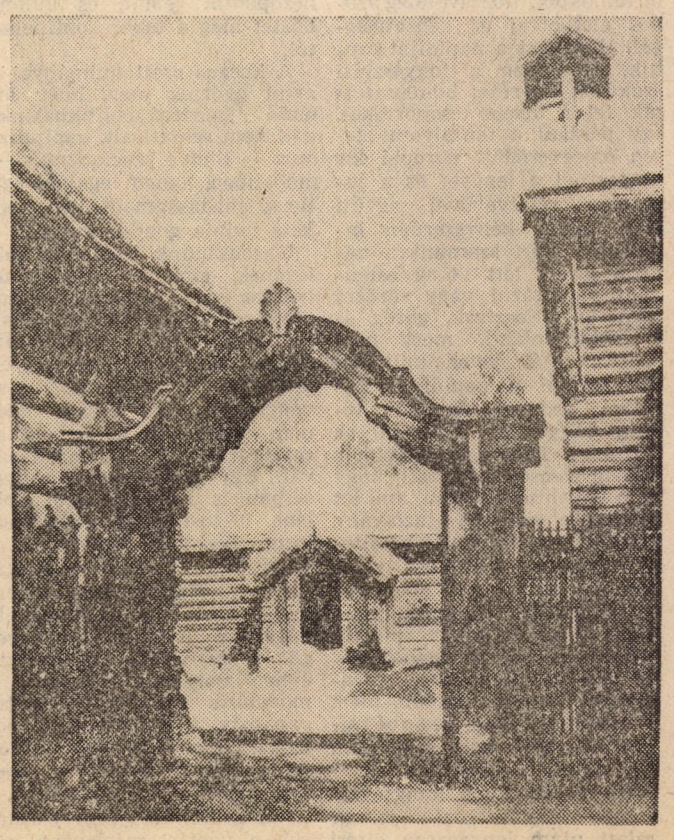

Székelykapu

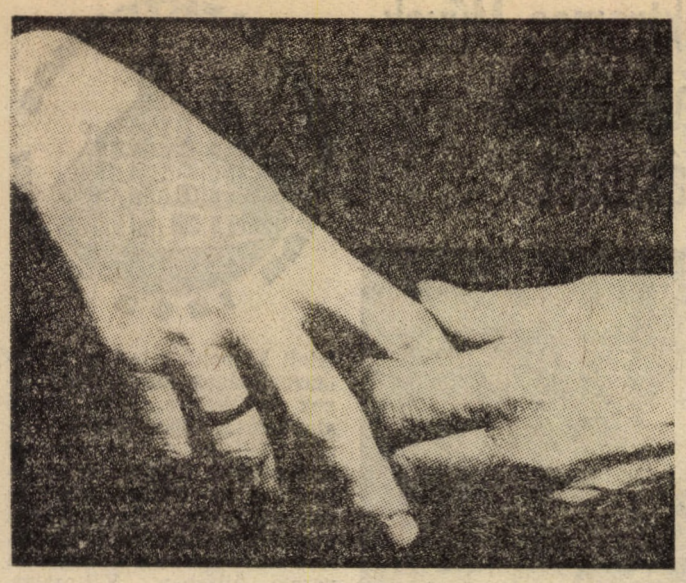

André Kertész: Anyám keze

Filozófia tanszék: áthidaló megoldás

Lesz tandíj, szakkollégium a Széchenyi

Az egyetemi tanács március 7-i ülésén támogatásáról biztosította a következő tanszékvezetői kinevezéseket, illetve tanszékvezetői megbízatások meghosszabbítását: *Palánkai Tibor* (világgazdaságtan tanszék), 35 igen (0 nem), 6 tartózkodás; *Bernáth Tivadar* (gazdaságföldrajz tanszék), 33 (3), 7; *Máthé Jakab* (orosz tanszék), 29 (2), 13; *Bassola Péter* (német tanszék) 39 (2), 3; *Vági Ferenc* (agrár tanszék), 34 (4), 6; *Baricz Rezső* (számvitel tanszék), 26 (11), 7 és *Kovács Ferenc* (közlekedés tanszék), 38 (2), 4. A tanács támogatja *Gyurkó Lajos* kinevezését az MSZI igazgahelyettesévé 40 (1), 3. *Jenei György* kinevezését a TMO vezetőjévé 40 (0), 3 és *Kun László* kinevezését a nyelvi labor vezetőjének 37 (2), 5.

A személyi ügyek egyik legélénkebb vitája bontakozott ki a filozófia tanszék vezetői megbízatása kapcsán. A hallgatóság képviselői (KISZ, ht) közölték azokat az eddig még hivatalos fórumokon el nem hangzott gondokat, amelyeket a hallgatók már régóta éreznek e tárgy oktatásával kapcsolatban. Mint elmondták, a filozófia jelenlegi oktatása messze elmarad a korszerűnek mondhatótól mind a tananyag, mind az oktatástechnika területén. Az évek óta tartó és a továbbiakban megengedhetetlen stagnálást markánsan jelzik a sokadszor és változatlanul utánnyomott tankönyvek. Mindezek alapján indokolt az a kijelentés, hogy a jelenlegi tanszékvezető személye nem garantálja az új képzési struktúrából fakadó változtatások hatékony keresztülvitelét. A hallgatói vélemény realitásának súlyán nem könnyítettek azok a hozzászólások, hogy a filozófia helyzete országosan nehéz, vagy, hogy nincs megfelelő utód. Az egyetemi tanács 22 nem, 15 igen és 5 tartózkodás mellett elvetette *Kiss Arthúr* tanszékvezetői megbízatásának meghosszabbítását újabb 3 évre. Mivel a filozófia tanszéken egyelőre az utódlás kérdése megoldatlan, a személyes döntés után két javaslat érkezett: *Varsányiné Szabó Mária* javasolta Kiss Arthúr megbízatásának meghosszabbítását egy évvel, *Kollár Zoltán* általános kari dékán viszont a vezetői hely pályázati meghirdetése mellett érvelt. *Szarvas László* pb-titkár olyan áthidaló megoldást javasolt, hogy Kiss Arthúr június végén lejáró megbízatását 1 évvel hosszabbítsák meg, és az utódlás kérdését pályázat útján, ezen egy év alatt rendezzék. Az et ez utóbbi javaslatot 27 igen, 10 nem és 7 tartózkodás mellett támogatta.

A tanács döntött egyetemi tanári, docensi, valamint címzetes egyetemi tanári és címzetes docensi kinevezések támogatásáról is. Ezek szerint támogatja *Szakács Sándor, Zalai Ernő, Szabó Katalin, Iványi Attila* egyetemi tanárrá; *Valcsicsák Imre, Racsmány Anna, Békési Gábor Hardi László, Borsányi György, Balaton Károly, Tari Ernő, Melega Tiborné* és *Pongrácz Judit* docenssé való kinevezését. Az egyetemi tanári címre pályázó *Sándor Imre*, valamint a docensi címre pályázó *Matheisz Erzsébet* nem szerezte meg a tanácstagok felének támogatását. E tény rögzítése mellett a rektor saját utólagos megjegyzésével még továbbküldheti a kinevezési javaslatokat a minisztériumba.

Az et javasolja a következők címzetes egyetemi tanárrá, illetve címzetes egyetemi docenssé való kinevezését: *Bródy András* (tan.), *Augusztinovics Mária* (tan.), *Brüll Mária* (doc.), *Hideg Éva* (doc.), *Vecsenyi János* (doc.), *Szabó Tibor* (doc.), *Szabóné Medgyeri Éva* (doc.), *Lackó László* (tan.), *Markos István* (tan.).

A testület egyhangúan támogatja a tud. szoc. tanszék nevének politikaelméleti, illetve a szervezés tanszék nevének vezetési és szervezési tanszékre való változtatását. Egyetértettek a vállalatgazdaságtan tanszék létrehozásával és vezetőjéül *Chikán Attila* kinevezésével is.

Kicsit megkésve került a tanács napirendjére az egyetemi díjakról és térítésekről szóló szabályzat, melynek különeljárási díjakról szóló része tulajdonképpen már február elsején életbe lépett. A vita során problémaként merült fel az uv. és a különeljárási díjakból való részesedés a karok és az EDJB között. Ezt részleteiben egy különbizottság fogja megvizsgálni. Ezek után, az előbbi megszorítással, illetve apróbb kiegészítésekkel az et 36 igen, 1 nem arányban elfogadta a szabályzatot. Ennek legfontosabb pontjai: lesz tandíj (2,00 és 2,99 átlagok közt); első uv 50 forint, ugyanabból a tárgyból második vagy további uv 200 forint; nincs javítóvizsgadíj; tandíj kapcsán a tanulmányi bizottsághoz lehet méltányossági kérelemmel fordulni. A szabályzat egyébként ki van függesztve a ht-paravánon, azzal kapcsolatban mindenféle felvilágosítást megad a ht a fogadóórákon (hétfő, szerda, 13.10—14.00 óra).

A tanácsülés utolsó felvonásaként került napirendre a Széchenyi István Szakkollégium megalakulásának ügye. A döntés újabb elhalasztásának esélye merült fel, mikor Szarvas László kifejtette, hogy az et nem kompetens dönteni egy szakkollégium szervezeti és működési szabályzatában. Márpedig a tanácstagok előtt egy szmsz feküdt. Az észrevétel jogosságát elismerve, a szakkollégium képviselői kifejtették, hogy a dokumentumban benne foglaltatik az alapító okirat. A szakkollégisták és a normál, egyszerű („puszta") kollégisták közötti torzsalkodások felerősödésétől tartó *Dobrovits Iván* rektorhelyettest pedig meggyőzték azzal, hogy a szakkollégium részletes együttműködési megállapodást fog kötni a neki helyet biztosító Ráday kollégiummal. A szavazás útjából így minden akadályt elhárítva az egyetemi tanács egyhangúlag elismerte a Széchenyi István Szakkollégium megalakulásának tényét.

Bihari Edmond

Az emberek leírták a szakszervezetet?

(Folytatás az 1. oldalról.)

szakszervezet megvétózta az oktatói követelményrendszerre vonatkozó, úgynevezett „fehér könyv" elfogadását; harcolt azért, hogy 1984-ben a rendkívüli béremelés mind intézmények, mind rétegek között differenciáltan történjék.

A Pedagógusok Szakszervezete központi vezetőségében a felsőoktatás politikai és szellemi súlyának megfelelően képviselteti magát; 101 tagból 12 a felsőoktatási dolgozó; a 19 tagú elnökségben hárman képviselik e réteget. A szakszervezet legutóbbi kongresszusán összesen 30 hozzászólásra kerülhetett sor; ebből négy felsőoktatásban dolgozóé volt. A főtitkári vitazáró pedig igen részletesen kitért a felsőoktatás működési gondjaira (könyv-, műszerhiány stb.); az itt dolgozók a többi réteghez képest elmaradt bérhelyzetére. A szakszervezet minden erejével azon volt, hogy a mostani költségvetési restrikció minél kevésbé érintse a felsőoktatást. Többek között ennek köszönhető, hogy a művelődési tárcán belül kizárólag csak a felsőoktatás területén nincsen központilag előírt létszám- és bérelvonás.

A szakszervezet különböző fórumain elhangzott kérdésekről, a megvívott csatákról azonban a nem kellő tájékoztatás miatt nemigen tud a tagság. Hiába próbáltak írásos anyagot eljuttatni a bizalmikhoz, a pedagógus-szakszervezet lapját nagyon kevesen olvassák. Az információk tehát megakadnak a középszintű vezetés szintjén.

A szociológusok közül először **HERÉDI ISTVÁN** reagált a tájékoztatásra. Kiemelte, hogy az eddigi szakszervezeti keretek elavultak, új keretekre van szükség. Egy háromszázezres hadsereget lehet mozgatni egy tábornoki karral; de egy 300 ezer tagot számláló bonyolult összetételű szakszervezeti tagságot már nem lehet központilag irányítani. Kisebb és hatékonyabb szakszervezeti alakulatokra van szükség.

LADÁNYI JÁNOS egyetértett azzal, hogy valóban nem kielégítő a tájékoztatás a szakszervezet különböző csatornáin keresztül, de a fő kérdés nem ez. A bajok forrása inkább az, hogy nagymértékben érdektelenné vált a tagság. Sokan kiléptek a szakszervezetből; s a fiatal egyetemi dolgozók többsége már be sem lép. Az emberek leírták a szakszervezetet.

HORVÁTH PÉTER ennek kapcsán kifejtette: általános politikai bizalmi válság van jelenleg az országban. De hamis kép lenne, ha mindezért a szakszervezetet tennénk felelőssé. A szakszervezetnél is jelentkeznek ugyanazok a problémák, amelyek a politikai vezetés síkján is. Ahogy a Politikai Bizottság, úgy a SZOT sem tudja mindig érvényre juttatni a döntéseit, határozatait. Az egyes ágazati szakszervezetek kompetenciája problematikus; bővíteni kellene az egyes egységek, így a Felsőoktatási Tanács jogkörét is.

A SZOT azonban gyakran hirdette egyes kérdésekben különvéleményét a kormányzati elképzelésekkel szemben, azonban rossz politikai megfontolásból azt egészen mostanáig nem hozta nyilvánosságra. Ebben csak az utóbbi két évben történt változás. Minden fórumon — így a rádióban és a tévében is — elhangzott az például, hogy az új adózási rendszer sok elemével nem ért egyet a szakszervezet. Jóllehet, 4,5 millió embert képvisel a SZOT; nem minden kérdésben vezetett pozitív változáshoz ez az ellenvetés. A szakszervezet a jelenlegi, az átalakulásért folyó küzdelemben csak akkor tud eredményes lenni, ha egységes marad, s nem forgácsolódik szét ereje; így nem játszhatók ki az egyes ágazatok érdekei egymás ellen.

BERTALAN LÁSZLÓ megemlítette, hogy régebben a szakszervezetnek sok nyomásgyakorló eszköz volt a birtokában. Ezek közül a sztrájk csupán a legszélsőségesebb forma; vannak más módok is, így például a nyilvánossághoz fordulás. Addig, amíg nincsenek a szakszervezetnek ilyen eszközei; nem lesz változás sem konkrét rétegszinten, sem társadalmi szinten. A mostani megmozdulások a fővárosban éppen afelé hatnak, hogy valamiféle belső átstrukturálódás menjen végbe a szakszervezetben, melynek eredményeképp már lenne hatékony eszköze.

A 19 szakmai „alszakszervezetnek" jelenleg nem egyforma az érdekérvényesítési hatékonysága. Vannak olyan ágazatok, melyek érdeke egybeesik a politikai preferenciákkal. Ha ezt tekintjük, az értelmiség hátul kullog! Jóllehet szerepe, súlya a nemzet megmaradása szempontjából lényegesen nagyobb. Tehát olyan szakszervezeti átalakulásra van szükség, ahol már nyomásgyakorló eszközök is megjelennek, melyekkel a jelenlegi politikai preferenciák megváltoztatása is elérhető.

LADÁNYI JÁNOS hangsúlyozta: nem hiszi azt, hogy az „elégedetlenség ostora" éppen a szakszervezeten csattanna. Sőt, a szakszervezetnek a mai helyzetben éppenhogy megnőtt a fontossága! A SZOT vezetésének magatartása akkor a legrosszabb, ha védekező, minden megújulástól elzárkózó politikát folytat. (Értsd a március elsejei napilapokban megjelent közleményt. — A szerk. megj.) Teljesen szükségszerű folyamatok zajlanak le a mai Magyarországon, az ötvenes éveknek adekvát formák — így az ágazati szakszervezetek is — át kell, hogy alakuljanak. Most már hivatalosan is létezik a munkanélküliség; az állást kereső értelmiségiek érdekképviseletével például mi lesz? Tehát nem a szakszervezet elleni támadásról van szó — s ezt a politkiai vezetésnek is meg kellene érteni. Az már más kérdés, hogy a szakszervezeti apparátus lényegesen konzervatívabbnak tűnik, mint a gazdasági vezetés.

SZIGETI ENDRE az általános kari bizalmitestületi ülésen elhangzottakra utalva kifejtette, hogy vita várható az egyetemen arról, hogy a politikai intézményrendszer „átszabásán" belül a szakszervezeti mozgalomnak mi legyen a szerepe. Hiszen a szakszervezet is részese kell, hogy legyen ennek a folyamatnak! A mostani beszélgetésen elmondottak figyelemre méltóak, s segítik a várható elmélyült vitát. Hangsúlyozta azonban; ha csak szervezeti kérdésekkel általánosságokban foglalkozunk, s nem tartalmi jellegű javaslatokat teszünk, akkor érdemi változás nem várható. A szakszervezeti mozgalom — illetve a politikai intézményrendszer — megújításában igen nagy nyomásgyakorló szerepe van a nyilvánosságnak. Az, hogy eddig ez nemigen működött, ez nem csak a SZOT-tól függött. A szakszervezeten belüli információáramlás elégtelensége, az eddigi technikák eredménytelensége tény, de az is igaz, hogyha van érdeklődés valami iránt, az emberek kikövetelik maguknak az információkat. Végül kérte a szociológiai tanszéket, hogy ne szűkítse le a vitát a „szakszervezeten belül maradás, kontra külön szakszervezet" kérdéskörre, hanem ezt tágabban értelmezze.

GYENEI MÁRTA reflektált erre: a levélben így is értették ezt, hiszen az egyetemen és a szervezeti kérdéseken túlmutató társadalmi folyamatokról, problémákról van szó. Különben is a szociológusoknak az egyetemi szakszervezeti vezetéssel szemben semmi kifogásuk sincsen! Horváth Péter egyik megállapítására utalva leszögezte, hogy „az egységben az erő!" felfogás a gyakorlatban eddig nem vált be. Az elmúlt évtizedek ebben a szellemben zajlottak; láthatjuk, milyen eredménnyel! Az érdekek elmosódtak. Úgy tűnik, érdemi kérdésekben egyetértés mutatkozik a központi szakszervezeti vezetéssel, a megoldás módszerében azonban nem. A SZOT-nak inkább a felülről lefelé történő irányítási módozatok tetszenek, pedig így a szakszervezeti vezetés és a tagság közötti szakadék nem hidalható át.

HORVÁTH PÉTER ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy a szakszervezeti vezetőség a napilapokban megjelent nyilatkozatában többek között a röpcédulázásra és a Rakpart-klubban elfogadott dokumentumra reagált; különösen érzékenyen az autonóm szóra. A szakszervezeti szótárban ez egy Szolidaritás-típusú, minden központi irányítást nélkülöző formát jelent. Központi irányításra szükség van, de világos a szakszervezeti vezetők előtt is, hogy a mozgalmat csak alulról jövő kezdeményezésekkel lehet megújítani. Akár a meglévő formában is! A véleménykülönbség már ebben van a két fél között.

SZIGETI ENDRE összegzésképpen elmondta, hogy ezer és ezer probléma vetődik fel az alulról felfelé történő építkezés esetén is. Ezért vannak kételyei a TUDOSZ megalakításával kapcsolatban. Ennek céljai még túlságosan általánosnak tűnnek. Ugyanakkor minden konkrét elképzelést szívesen megvitat az egyetemi szakszervezeti vezetés minden fórumon; az együttgondolkodás remélhetőleg közös stratégia megszületéséhez vezet.

R. I.

Három rajkos Angliában

Naplemente után érkeztünk. Esővel fogadott bennünket Oxford. Kilenc ember vágott neki az első Budapest—Oxford közötti diákcsere alkalmából a ködös szigetnek.

A forma már több helyen bevált, a tartalom azonban merőben új. Szakkollégiumok, illetve college-ok közötti közvetlen kapcsolatfelvételről van szó, ami valahol félúton állhat az egyéni és a hivatalos egyetemi szervezésű diákkapcsolat között. Az egyetemek mindkét oldalon csupán elvi támogatóként szerepelnek. Három szakkollégiumot képviseltünk: a Bibó István (jogász) Szakkollégiumot, az Eötvös József kollégiumot és a Rajk László Szakkollégiumot. (Andrási Miklós, Hamecz István és Bank Róbert.) Vezetőnk a jogász szakkollégium egyik nevelőtanára, oxfordi Soros veterán. Úgy érzem, hogy ez az oxfordi kapcsolat a majd 18 éves szakkollégiumi mozgalom egyik legnagyobb elismerése. Bár egy szervezett oxfordi diákutazás tudományos berkekben is nagyon jól csenghet, utazásunknak elsősorban

„kollégiumi diplomácia" jellege

volt. A két hét szakmai szempontból csupán arra lehetett elég, hogy bepillantsunk az oxfordi oktatás alkotóműhelyébe, s néhány közgazdasági, politológiai, történelmi előadást hallgassunk. Néhány cím: Politikai reformok Kelet-Európában, Gazdasági útkeresés a szocialista országokban (Brus professzor), A hidegháború 1945—55, Németország kettéválasztása, A lengyel társadalom helyzete a 80-as évek második felében, A kelet-európai identitástudat és annak válsága (Schöplin György).

Az előadások mellett módunk nyílt néhány tanárral, professzorral személyesen is beszélgetni. Olyan emberekkel is sikerült megismerkednünk, akikkel eddig csak közgazdasági, politikatudományi, szociológiai művek irodalomjegyzékében találkozhattunk (Dahrendorf, Kaser). Ez igazán inspiráló volt számunkra.

Kilencünket 8 college-ba helyeztek el. Meglehetősen szétszóródtunk tehát, amelynek később előnyeit is, kezdetben azonban inkább hátrányait éreztük. Meg kellett próbálnunk elvegyülni. Minden college-ban volt egy vagy több ember, aki segített eligazodni, szocializálódni ebben a nekünk teljesen idegen világban. Különböző college-ok, különböző szokások, eltérő bánásmód. Közös vonás: megcsontosodott tradíciók és valamiféle alkotó, újító légkör furcsa elegye. Az első napok zavart tapogatózással kezdődtek. Fogadóink ugyanis nem igazán tudtak érkezésünk céljáról, a diákcsere tartalmáról. Mentségül erre az szolgál, hogy a szervezők az ötlet frissessége ellenére minél előbb el akarták indítani ezt az ügyet.

Így lettünk tehát mi kilencen pionírok. Vendéglátóink először azt hitték, hogy valami szuper intenzív tanulmányi kirándulást teszünk Oxfordban. Elláttak bennünket előadáslistákkal, szemináriumi órarendekkel. Ez nagyon megtisztelő volt, mi mégis valami másra, többre gondoltunk: találkozni, ismerkedni itteni diákokkal és tanárokkal. A tapogatózás első napjaiban az Oxfordban tanuló Soros-ösztöndíjasok karoltak fel bennünket. Tudományos előadást, író-olvasó találkozót, partykat, esti sörözéseket, focimeccset bonyolítottunk együtt. A szabadnapokat utazással töltötte a szakkollégiumi csapat. (Katedrálisnéző, minibusztúra délre, londoni kirándulás). Az oxfordi barangolásaink során mindig volt valami felfedeznivaló.

Oxford turistaszemmel

nézve is nagy élmény, benne élni pedig különleges adomány. Több száz éves college-ok, templomok és szupermodern áruházak, irodák emberléptékű jól sikerült keveréke. Igazi diákváros, tele hangulatos pubokkal, kávéházakkal, azok pedig tele diákokkal. Esténként szinte vibrált a levegő a szórakozó fiatalok tömegétől. Meghívtuk egymást esti beszélgetésekre, partykra. Mi hárman, rajkosok megismertük egymás ismerőseit, majd azok ismerőseit és így fokozatosan bővült a Rajkos és Oxfordi Diákok Baráti Egylete (RODBE).

A bánásmód a 8 college-ban egyébként nagyon eltérő volt. Voltak gazdag, nagyvonalú college-ok, ahol a mindennapi meetingekbe, partykba bevonták a magyar vendéget is. Volt, aki lordokkal vacsorázott. Volt, aki egy lerobbant épület szegényes szobájában húzta meg magát, volt, aki egy háromszobás, telefonos lakásban mulatta az angol időt. A legtöbb azonban az emberi hozzáálláson múlott. Nekünk hármunknak — és azt hiszem, a többieknek is — sikerült közös erővel megtalálni azokat az embereket, akiknek nemcsak antropológiai, etnikai egzotikumot, politikai szenzációt jelentettünk. Az oxfordi egyetem nagyon sokszínű világ. Különböző nációk, vérmérsékletek, világnézetek kavalkádja. Így lett a barátunk egy minnesotai anglikán pap, egy malaysiai közgazdász diák, egy manhattani szovjetkutató diák, egy nyugatnémet újságíró-hallgató, egy amerikai születésű japán üzletember, egy baloldali érzelmű angol szexológus lány, egy angol matematikus fiú stb.

A két hét nagyon gyorsan elrepült. Az utolsó napok hivatalos programja: egy wellcome-party (a Soros-ösztöndíjasok hivatalosan üdvözöltek bennünket megérkezésünk alkalmából) és egy baráti teázás Peczinsky professzorral, a diákcsere atyjával. Kezdtünk beleérezni a város és az egyetem hangulatába. Ismertük a híres helyeket, tartoztunk itteni emberekhez, egyszóval megszületett valamiféle lelki kötelék, ami — ha az oxfordiak is ilyesmit éreznek — a diákcsere sikeres indulását mutatja.

Bank Róbert

Kari tanácsülések

Válságban a szociális segélyezés?

A kereskedelmi kar tanácsa február 29-én tartotta ülését. *Huszár Ernő* dékán bevezető szavai után személyi kérdések megvitatására került sor.

Ezek után a kari tanács a Nyelvi Intézet orosz és német tanszékének írásos beszámolóját tárgyalta. A beszámolókat elfogadta; s a tanszékek munkáját jónak értékelte. Az itt folyó oktatómunkával elégedettek a diákok is. Az orosz tanszék fő erénye emellett a hallgatókkal való — jó értelemben vett — aktív foglalkozás; míg a német tanszék munkájának fő pozitívuma a közművelődés és a tudományos élet terén kifejtett aktivitás.

A kari diákjóléti bizottság munkájának tapasztalatairól *Varjas Pál* (piackutató tanszék) adott szóbeli tájékoztatást. Beszélt többek között a kiemelt ösztöndíjak elbírálásának pontrendszeréről; arról, hogy ennek összege 1400—1800 forint között mozog, illetve az osztott kiemelt ösztöndíj esetében ez 200-500 forint. Sajnos, sok igénylő hallgató kérését kell elutasítani; így például a legutóbbi 65 pályázóból mindössze 11 kapott teljes, 12 osztott ösztöndíjat, míg 42 semmit. Az általános ösztöndíjak esetében tény, hogy a külgazdaság szakos hallgatók tanulnak a legjobban, például 1986—87 második félévében a IV. évfolyamosok 85 százaléka volt erre jogosult.

A szociális támogatások esetében a jövedelemigazolások jelentik a kiinduló pontot. 1987-ben az egyetemi hallgatók 24 százaléka nem adta ezt be; míg a kereskedelmi karon ez az arány 40 százalékos volt. Úgy látszik tehát, a hallgatók a karon az átlagosnál jobb anyagi helyzetben vannak. A rendkívüli szociális segélyre áttérve többek között elmondta, hogy ezek keretösszege tavaly egy hallgatóra bontva 150 forint volt. Sajnos, egyre több kérelmet kell elutasítani.

Az e téma közben felmerült kérdésekre *Geiszlinger Árpád*, hallgatói képviselő válaszolt. Elmondta; a szociális segélyek esetében nem mérlegelik azt, hogy az igénylő hallgató dolgozik vagy sem; nem lehet ellenőrizni a jövedelemkimutatásoknál a mellékjövedelmeket, ezeknek az adatoknak a megbízhatósága amúgy is igen kétséges; albérleti segélyt nem tud adni a bizottság, többek között azért sem, mert a Művelődési Minisztérium részéről az egyetemnek adott összeg nem tart lépést az áremelésekkel.

A kari tanács következő napirendi pontként jóváhagyta a kereskedelmi kar szakszemináriumi tematikáját. Végül Huszár Ernő egyéb kérdésekre tért át. Többek között tájékoztatta a megjelenteket a következő kari tanácsülés fő témáiról; a megbízásos óradíjak fizetésének egyelőre kísérleti jelleggel bevezetett új rendszeréről; a bruttósítás problémáktól nem mentes tapasztalatairól a félállású dolgozók esetében.

R. I.

Régi szervezetek új név alatt

Támogatta az *ipari üzemszervezési tanszék* névváltoztatási szándékát az ipar kari tanács március 3-i ülésén. A javaslat szerint a tanszék funkciójának, kutatási és oktatási területe bővülésének, illetve a képzéskorszerűsítés igényeinek egyaránt a *vezetési és szervezési tanszék elnevezés felel meg.* Ugyancsak az egyetemi reform szükséglete a feladatának bővülésére felkészült *vállalatgazdasági kutatócsoport vállalatgazdaságtan tanszékké szervezése. Ezt a javaslatot is támogatta a kari tanács.*

A testület *tanszékvezetői megbízatások meghosszabbításában is állást foglalt.*

A testület ezeken túl *operatív ügyeket tárgyalt.* Egyebek mellett felmerült *a gyakorlatvezető tanárok választhatóságának kérdése.* A hallgatói képviselők a lehetőség mellett szóltak, az oktatók választottjai szintén, bár fenntartásokkal: a tárgyak megválaszthatósága a kulcskérdés, minek nyomán — a teljesítménykövetelmények növelése érdekében — a „keresett" oktatóknak is bírniuk kell a lehetőséggel, hogy válogathatnak a jelentkezők között; és ha valaki szaktudását néhány évig nem igénylik a hallgatók, az még nem jelentheti az illető „kiszelektálódását".

K. S.

Vität kavar a Sirály-papír

Éles ügyrendi vitával kezdődött az általános kari tanács március 3-i ülése. A tanácstagok igen nehezményezték ugyanis, hogy *a személyi ügyeket előzetes írásbeli előterjesztés nélkül kénytelenek napirendre tűzni. Elfogadhatatlan volt számukra* a tarthatatlanul rövid határidőkre, az egyetemi sokszorosítás lehetetlenségeire való hivatkozás. Többen azt javasolták, hogy ezek után ne is tárgyalja a tanács a személyi ügyeket. Végül mégis követtek az eredetileg tervezett napirendet, de nyomatékosan hangsúlyozták, hogy *a jövőben ez még egyszer ne forduljon elő.*

Ezek után egyetemi tanári, docensi és egyéb pályázatokról szavazott a testület.

Megtárgyalta és támogatta a tanács a filozófia tematikájának tervezetét.

Tájékozódtak a tanulmányi és vizsgatapasztalatokról is. Megállapították, hogy a legutóbbi vizsgaidőszakban semmilyen rendkívüli esemény nem történt. Szükségesnek tartották ugyanakkor, hogy valamilyen formában megtárgyalják a külföldi hallgatók vizsgáztatásának, osztályzásának problémáit. Végezetül az 1988—89-es tanév operatív tantervi javaslatairól volt szó.

M. G.

Autósvizsga

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szervezett gépjárművezető-tanfolyamok vizsgáját az alábbiak szerint bonyolítja a budapesti vizsgabizottság:

1. 333/87. sz. tanf. (X., Tarkarét u. 6.), a vizsga ideje: 1988. március 17. 16 óra; a vizsga helye: Bp. XIV., Gizella u. 20.

2. 334/87. sz. tanf. (IX., Ráday u. 43—45.), a vizsga ideje: 1988. március 16. 14 óra; a vizsga helye: Bp. VIII., Kálvária u. 25—27.

3. 335/87. sz. tanf. (IX., Ráday u. 43—45.). A névsor 1—40. sorszámáig: a vizsga ideje: 1988. március 16. 16 óra; a vizsga helye: Bp. VIII., Kálvária u. 25—27. A névsor 41—70. sorszámáig: a vizsga ideje: 1988. március 16. 18 óra; a vizsga helye: Bp. VIII., Kálvária u. 25—27.

A Torpedóé a Közgáz Kupa

Több mint száz résztvevő

A vártnál nagyobb érdeklődés mellett zajlott két vasárnapon keresztül a VSZM közösségi ház csarnokában a közgáz teremfocikupa. 15 csapat nevezett átlagosan 7-8 játékossal, összesen tehát kb. 100-120 diák vett részt a versenyen. A kiírás értelmében idegenlégiósok is focizhattak — korlátozott számban. A csapatok hármas csoportokban játszottak selejtezőt, majd a legjobb öt a döntőt. Itt a következő eredmény alakult ki: 1. Torpedó Közgáz 8 pont, 2. Fűzfa 6 pont, 3. Orrtúró Ui 4 pont, 4. AIESEC SE 2 pont, 5. Csabagyöngye 0 pont. A torna gólkirálya Tráj (Torpedó Közgáz) 8 góllal, őt követi Kovács T. (Orrtúró Ui) 5 góllal, Ambrus (Torpedó) 5 góllal, Porkoláb (Csabagyöngye) 5 góllal.

A legjobb kapus címet (szavazással) Hülvely István (Torpedó) nyerte. A legjobb játékvezető — holtversenyben — Kiss János (Old Boy) és Valcsicsák Imre (DSK-elnök).

A díjakról: I. díj: kupa, a DSK ajándéka, 1500 Ft-os Skála-utalvány Student, 1 focilabda Tesi. tsz., II. díj: 1500 Ft-os Skála-utalvány Universitás, III. díj: 10 közgáz filmklubbérlet Közmű. titkárság, IV. díj: 10×2 belépőjegy Ráday Klub, V. díj: 10 Bery Aryjegy KDC.

A gólkirály: 1 focilabdát kapott az AIESEC-től, a 2—4. helyezett 1-1 pólót az Economixtól, a legjobb kapus 1 focilabdát a KISZ-bizottságtól.

A félév során más sportágakban is összemérhetjük erőnket. Figyeljétek a DSK-paravánt!!!

DSK^R

UTASLISTA

Diákok Svédországba

A KISZ-bizottság nemzetközi szakbizottságának egyik cserekapcsolata révén, a testület döntésének megfelelően, a következők kereshetik fel a nyáron Svédországot: Szepesházi Zsolt (III. külgazd.), Szabolcsi Andrea (II. külgazd.), Mező Zsuzsa (III. külgazd.), Fazakas Gergely (III. pénzügy), Kata Péter (II. pénzügy), Both Vilmos (II. külgazd.), Gelencsér Zsolt (III. pénzügy), Kiss Gábor (IV. nemzetközi), Herczeg Imre (II. agrár), Avas Zita (III. nemzetközi), Horváth Márta (III. külgazd.) és Dunai Kovács Erika (III. külgazd.) szakos hallgatók. Póttagok: Bárczy Péter (II. tervgazd.), Deli Ágnes (III. külgazd.) és Kovács Henriette (III. nemzetközi) szakos diák.

Párosverseny a Makiban

A Közgáz DSK finanszírozásával idén bridzsklubunk rendezte az Országos Egyetemi és Főiskolás Párosbajnokságot. Szombat délután a kezdésnél két műszakis, négy ELTE-s, két középiskolás és három vegyes eredetű páros adta le nevezését a kétnapos viadalra. Egy szegedi versenyző az országos mezőnyt is biztosította.

Bonyolult sorsolási eljárással a két nap során minden pár minden ellenféllel és minden leosztással találkozott egyszer. A verseny végső sorrendjét az döntötte el, hogy az azonos leosztásokból melyik pár tudott több pontot összegyűjteni.

Feszült csend jellemzi az első délutáni játékot. Az ellenfelek még nem ismerik egymás erejét, stílusát. Mindenünnen csak nyomatékos passzok és határozott bemondások hangzanak el. Hat szan — vágja ki valaki a sarokban. Az összes fél a teremben a lap tulajdonosa felé fordul — az egyik kiosztás nagy játéknak ígérkezik!

Negyed kilenckor, az első 28 leosztást befejezve, fáradtan állnak fel a résztvevők, de mindenki felengedett már. Egymást ugratják az ellenfelek, és most lehet elővenni a partnert is a köztes hibázásokért. A verseny egyik esélyese „talán ne beszéljünk a mai játékról" felkiáltással egyelőre elhagyja a termet, a többség azonban megvárja a félidő eredményét.

Másnap 10-kor kezdődik a második 28 leosztás. Úgyahogy ismerős már a mezőny, felszabadultabbak a lejátszások, a rövid szünetekben megindul a beszélgetés az ellenfelek között. Kiélezett csata csak a dobogós helyekért folyik, az első nap után messze vezető három pár feszülten figyeli a másik kettő eredményeit.

Az utolsó játék után a zsűri visszavonul, kiértékeli a meccslapokat. Az unatkozó párok kaptak az alkalmon, gyorsan leülnek, addig bridzselünk kicsit.

Végeredményként két ELTE-s pár osztozott az első két helyen, a legjobb közgázosok csak a negyedik helyet érték el. A helyezettek, a külön- és vigaszdíjasok a Bridzs Szövetség által felajánlott, illetve a Közgáz DSK-tól kapott pénzből vásárolt ajándéktárgyakat kaptak. A párok közti igazságos osztozkodást elősegítve, mindenből kettőt.

Fazakas Gergely

Bridzsklub továbbra is vasárnap délután a Makiban.

KÖZGAZDASZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8 Telefon: 174 548
Kiadja a Hirlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3
Felelős kiadó: VAGNER FERENC vezérigazgató
88—4043. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató

A Budapesti Elektromos Művek várja a pályakezdő közgazdászokat

A Váci úti központi épület

A Budapesti Elektromos Művek a Magyar Villamos Művek Tröszt tagvállalata, hazánk legnagyobb áramszolgáltatója. A vállalat termelési értéke évi 18 milliárd forint, jelentős vagyonnal gazdálkodik. Biztosítja a főváros és tágabb agglomerációs körzete elektromos energiával történő ellátását (ez kb. 1,2 millió fogyasztót jelent), ezenkívül jelentős volumenű villamoshálózat-szerelési, technológiai szerelési és egyéb kiegészítő tevékenységet végez. Mindezen feladatok ellátásához a vállalat kb. 3300 dolgozóval és több mint 15 milliárd értékű állóeszközzel rendelkezik.

A vállalat központja a Váci úton (Dózsa György úti metróállomásnál) található. Decentralizált felépítésű, a város különböző pontjain öt üzemigazgatóság (a hozzátartozó kirendeltségekkel) és két üzemmérnökség működik. Ennek megfelelően épül fel a vállalat számviteli, pénzügyi, tervezési és munkaügyi tevékenysége is. A központi nyilvántartások, külső kapcsolatok fenntartása, a vállalati szintű tervezés, munkaügyi tevékenység, bérszámfejtés a vállalati központban találhatók. Az üzemigazgatóságok, üzemmérnökségek üzemgazdasági osztályai a helyi pénzügyi, számviteli nyilvántartási, utókalkulációs, munkaügyi, bérelszámolási stb. feladatokat oldják meg a központ elvi irányítása és funkcionális ellenőrzése mellett.

Vállalatunk a számviteli, pénzügyi, belső ellenőrzési, tervgazdasági és munkaügyi szakterületeire vár pályakezdő közgazdákat, mind a vállalati központ, mind az üzemigazgatóságok, üzemmérnökségek területeire. Havi bruttó alapkereset 7000—7500 Ft között lehetséges, tanulmányi eredménytől függően. Vállalatunk a jó felkészültségű és rátermett fiatal diplomásokat megfelelő gyakorlati idő letöltése után szívesen alkalmazza vezető állásban. Változatos, érdekes munkaköröket tudunk biztosítani amiatt is, hogy jelenleg folyamatban van számviteli, pénzügyi és munkaügyi alrendszereink számítógépre történő szervezése. Pályakezdő fiataljaink beilleszkedését személyzeti és oktatási főosztályunk külön programmal segíti. Háromhavi idő letöltése után tanulmányi eredménytől függően beilleszkedési támogatást adunk 10-15 E Ft összegben. Továbbtanulási szándékukat maximálisan támogatjuk, a jogszabály szerinti kedvezményeket ahhoz biztosítjuk.

Vállalatunk jelentős támogatást nyújt pályakezdő fiataljaink lakásgondjainak megoldásához mind vállalati vevőkijelölés, mind jelentős összegű kamatmentes kölcsön biztosításánál. Illetékes szervezeteink keresik a lakáshoz juttatás egyéb módozatait is. A szabad idő kulturált eltöltését jól szolgálja — budapesti viszonylatban szinte egyedülálló — sporttelepünk télinyári úszási, teniszezési, evezési stb. lehetőséggel, balatoni üdülőink kellemes üdülési és vitorlázási lehetőséget nyújtanak.

A fentiek alapján úgy gondoljuk, hogy a vállalatunknál elhelyezkedő fiataloknak mind szakmailag, mind egzisztenciálisan perspektivikus és biztonságos álláslehetőséget tudunk kínálni.

További felvilágosítást nyújt: Vámos Miklós személyzeti és oktatási főosztályvezető a 296-246-os telefonszámon.

Löffler András
számv. és pü. főov.-h.

Pályázati felhívás

Az MKKE KISZ-bizottsága az 1987-es küldöttgyűlés határozatának megfelelően pályázatot hirdet a KISZ-bizottság mellett működő szervezőbizottság vezetésére.

A szervezőbizottság vezetőjének feladata a KISZ által rendezett programok szervezése, előkészítése, lebonyolítása; az ehhez szükséges anyagi és tárgyi feltételek előteremtése; a tevékenységcentrumok feladatainak segítése, koordinálása; a KISZ-bizottság működéséhez szükséges technikai feltételek biztosítása (ülések előkészítése, táborok és más programok szervezése, kiadványok menedzselése stb.).

A bizottság vezetője munkakörét főállásban, a Budapesti KISZ-bizottság alkalmazottjaként az MKKE KISZ-bizotttságán látja el. Munkahelyi vezetője az MKKE KISZ-titkára, fizetése: 6—6500,— Ft. Működésének pénzügyi felügyeletét a pénzügyi ellenőrző bizottság látja el.

Pályázati feltételek: pályázhat az MKKE bármely jelenlegi vagy volt hallgatója (hallgatók megválasztása esetén a KISZ-bizottság támogatja az évhalasztás engedélyezését), oktatója vagy dolgozója; erkölcsi feddhetetlenség; KISZ-tagság; szervezési tapasztalatok.

A pályázat benyújtásakor kérjük, hogy a pályázó részletesen írja le eddig végzett munkáját, és azt, hogy a fent jelzett munkakör elnyerése esetén milyen ötleteket valósítana meg.

A pályázat benyújtási határideje 1988. március 28. (hétfő) 12 óra, Horváth Gyula KISZ-titkárnál vagy Novák Máriánál. A pályázatokat a KISZ-bizottság által felkért szakértők bírálják el, a döntést pedig április 21-én a küldöttgyűlés hozza meg. A szervezési bizottság vezetője főállásban 1988. július 1-jén kezdi meg tevékenységét.

KISZ-bizottság

Előadások angolul

Vendégprofesszori szemináriumot hirdet a szociológiai tanszék választható tárgyként az 1987/88-as tanév második félévétől kezdve. A kurzus keretében Budapesten tartózkodó rangos külföldi szakemberek tartanak előadást egy-egy kutatási területükhöz tartozó témáról. A következő félévben várhatóan a következő témakörök kerülnek terítékre: *új irányzatok a társadalmi szerkezet kutatásában; társadalmi mobilitás — nemzetközi összehasonlításban; különböző társadalmi csoportok lakóhelyi elkülönülese néhány kelet- és nyugat-európai nagyvárosban; a gazdaság- és szociálpolitika összefüggésének egyes kérdései.*

Az előadásokat angol nyelven tartják. A kurzust a IV. évfolyam szociológia másodszakos hallgatók alternatív, a nem szociológia szakos diákok fakultatív tárgyként vehetik fel. Jelentkezni a szociológia tanszéken lehet.

A foglalkozásokat csütörtök esténként 6—8 óra között, a 395-ös teremben tartják. Az előadók nevéről és az előadások címéről a szociológia tanszék hirdetőtábláján nyújtanak folyamatos tájékoztatást a szervezők. Az első előadást — március 17-én *Roberta Garner*, a chicagói DePaul University munkatársa tartja, „Computer Professionals — Profile of an Emerging Occupation" címmel.

KDC-program

A KDC március 11-ei programja: koncert Beri Ary és a Pillangók, Mohó Sapiens; Vendég: Slamovits István; Film: 1. ... és hamarosan a sötétség (angol krimi), 2. HiFi-stereo rock, video.

Disco, fagyizó, teaház, casino, egérderby.